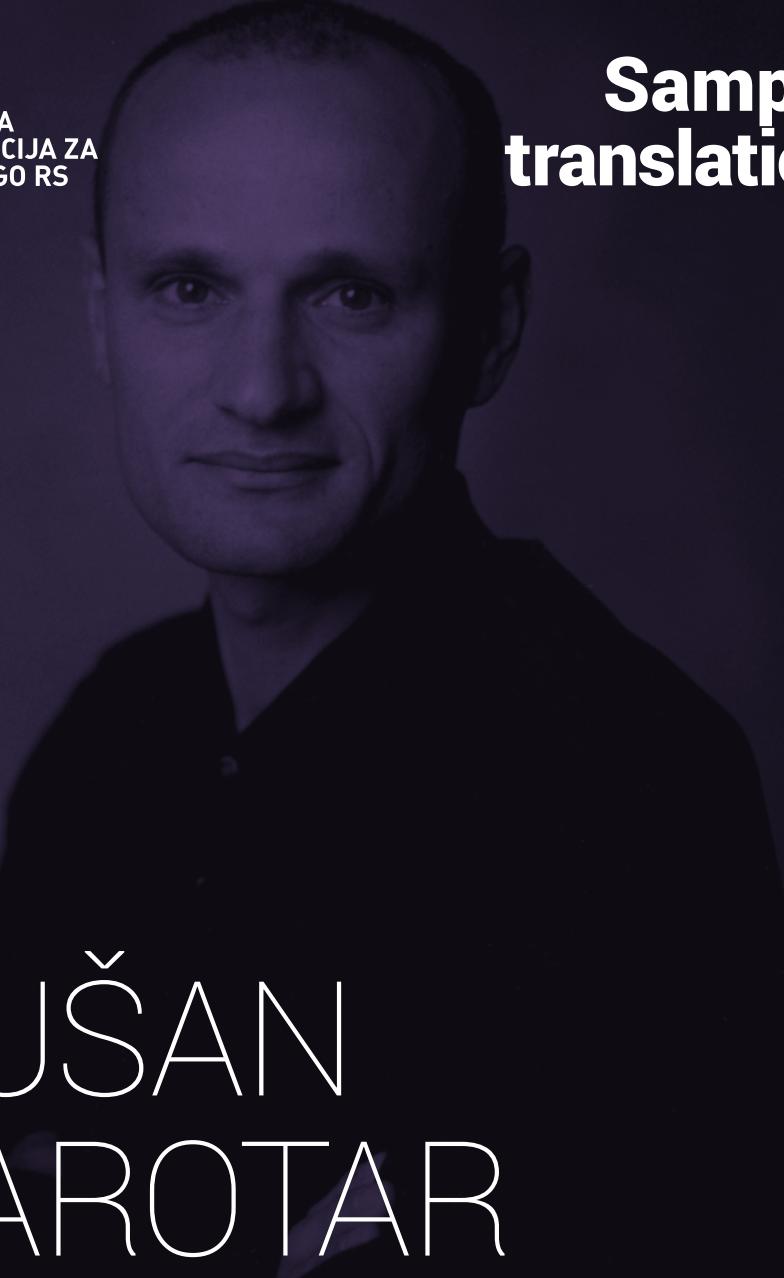

JAK

JAVNA
AGENCIJA ZA
KNJIGO RS

Sample
translation

DUŠAN
ŠAROTAR

Billiards at the Hotel Dobray
Novel

Dušan Šarotar – Billiards at the Hotel Dobray
Novel
Sample translation

Uredili / Edited by
Tanja Petrič, Katja Stergar

Prevodi v angleščino / English translations by
Jason Blake

Založila in izdala Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Tržaška 2, 1000 Ljubljana
Zanjo Aleš Novak, direktor

Issued and published by Slovenian Book Agency, Tržaška 2, 1000 Ljubljana
Aleš Novak, Director

Grafično oblikovanje in prelom / Technical editing and layout
Nenad Cizl

Tisk / Print
Tiskarna Petrič

Naklada / Print run
300 izvodov / 300 copies

Darilna publikacija / Gift edition
© Nosilci avtorskih pravic so avtorji/prevajalci sami, če ni navedeno drugače.
© The authors/translators are the copyright holders of the text unless stated otherwise.

Ljubljana, 2014

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-311.6(048.4)

ŠAROTAR, Dušan
Billiards at the Hotel Dobray : novel : sample translation / Dušan Šarotar. - Ljubljana :
Javna agencija za knjigo Republike Slovenije = Slovenian Book Agency, 2014

ISBN 978-961-93270-2-9

272402688

TABLE OF CONTENTS

Dušan Šarotar: About the author and his work	2
<i>Biljard v Dobrayu</i> (excerpt in Slovenian)	5
Translations	
Bosnian (Translated by Ahmed Burić)	8
Croatian (Translated by Božidar Brezinščak Bagola and Ariana Klier)	11
Czech (Translated by Aleš Kozár and Eliška Papcunová)	17
Finnish (Translated by Kari Klemelä)	23
French (Translated by Stéphane Baldeck)	26
German (Translated by Daniela Kocmut and Sebastian Walcher)	29
Hungarian (Translated by György Lukács)	35
Italian (Translated by Sabina Tržan)	38
Lithuanian (Translated by Laima Masytė)	41
Romanian (Translated by Eva Georgeta Catrinescu)	44
Serbian (Translated by Jelena Budimirović)	47
Spanish (Translated by María Florencia Ferre)	50
List of translators	53
Co-financing publications of Slovenian authors in foreign languages	57

Dušan Šarotar

Dušan Šarotar (Murska Sobota, 1968) is a writer, poet, screenwriter and photographer. He studied sociology and philosophy at the University of Ljubljana. For many years he was a member of the editorial board of the Beletrina literary series and editor of the AirBeletrina review. Since 2000 he has been a freelance writer. He is the author of a number of documentary and feature film scripts, as well as portraits of Slovenian artists. In addition, he writes for children's theatre and puppet theatre. In 2012, when Maribor was a European Capital of Culture, Šarotar had a large photograph exhibition, entitled Souls, in the Maribor synagogue. His poetry and prose have been included in many Slovenian and foreign anthologies and have been translated into several languages. He has been a writer in residence in Austria (Krems), Belgium (Mons), Italy (Pordenone), Bosnia and Herzegovina (Sarajevo) and Ireland (Galway), while appearing at many international festivals and giving readings in many European cities.

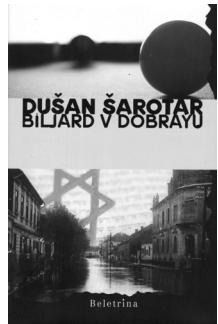
His works include: *Potapljanje na dah* (Breath Diving; novel, 1999), *Mrtvi kot* (Dead Angle; short stories, 2002), *Nočitev z zajtrkom* (Bed and Breakfast; novella,

2003), *Občutek za veter* (Feel for the Wind; poetry, with Feri Lainšček, 2004), *Krajina v molu* (Landscape in Minor; poetry, 2006), *Biljard v Dobrayu* (Billiards at the Hotel Dobray; novel, 2007), *Hiša mojega sina* (House of My Son; poetry, 2008), *Nostalgija* (Nostalgia; short stories, 2010), *Ostani z mano, duša moja* (Stay with Me, My Soul; novella, 2011), and *Ne morje ne zemlja* (Neither Sea nor Earth; essay, 2012).

The central themes of his recent novels, short stories and poetry have been the Holocaust and the fate of the Jewish community in Murska Sobota and elsewhere in Prekmurje. Central to Šarotar's interests are memory, grief, feeling and the human soul, all of which he approaches with the poetically expressive slowness that marks his descriptions of nature, localities and the specific atmosphere into which he places his heroes. His characters become independent, living beings. Even if they experience or incur the horrors and tempests of conflict, they are not entrapped in grand ideologies.

The novel *Billiards at the Hotel Dobray* was nominated for the 2008 Kresnik Award, which is presented to the best novel of the year. It is being made into a film.

Dušan Šarotar: dusansarotar@yahoo.com

*Billiards at the Hotel
Dobray*, book cover

Biljard v Dobrayu (*Billiards at the Hotel Dobray*; novel)

In the centre of Murska Sobota stands the renowned Hotel Dobray, built in 1908 in the architectural style of the Secession, with a coffee house on the ground floor and a billiards room, a casino and a bordello upstairs. Hotel Dobray was once the gathering place of townspeople of all nationalities and social strata who lived in this small town in the middle of Prekmurje, a typical Pannonian landscape on the brink of the Austro-Hungarian monarchy. Due to its historic and geographical particularities, the town had always been home to numerous ethnically and culturally mixed communities that gave it the charm and *melos* of Central-European identity. In the wake of World War II, the town was occupied by the German army, which then soon passed power to the Hungarians.

Schwartz's wife Ellsie has for the past month been preparing their son Izak, a gifted violinist, for his first solo concert, which is to take place at the Hotel Dobray. Izak is to perform on his bar mitzvah and 13th birthday, on April 26th, 1944. The German army marches into town and forces all Jews to display yellow stars on their clothes. Ellsie advises her husband that the family should flee the town and escape to Switzerland together with several other families who have been secretly preparing to do so. Schwartz promises her he will obtain false documents, but not before Izak performs his concert at the hotel. A year later, in March 1945, Schwartz returns, on foot, from the concentration camp, as one of the few survivors.

On Šarotar's work

“Dušan Šarotar’s way of writing is extraordinarily original. His special blend of lyric and epic design, the particularity in how he lays out his motivic game, how he plays with time – all of this works powerfully also in the Hungarian milieu, which, though not unknown, is nevertheless surprising.”

GYÖRGY C. KÁLMÁN

“This segment of Šarotar’s prose can hardly find any parallel in literature. What does come to my mind, however, is a cinematic one: the Hungarian master of slowness Bella Tar with the scripts of Laszlo Krasznahorkai.”

PETRA VIDALI, Večer

“*Biljard v Dobrayu* (Billiards at the Hotel Dobray) is a book written with masterly skill. Šarotar takes his time and his narration glides slowly among the stories and people’s destinies and across the landscape; a book bereft of all radicality. The eye’s gaze from way up in the air is cool, distanced, almost indifferent to people’s destinies; as if they were looked upon from a great distance, temporal as well spatial, and the destinies of individuals were almost entirely insignificant specks in a more broadly outlined picture.”

MATEJ BOGATAJ, Literatura

Biljard v Dobrayu

(odlomek)

20.

»Od kod se jemljo,« je zasikal tovarnar Benko ob pogledu na cesto. Stal je za svileno zaveso v svoji veliki pisarni, od koder se je odpiral lep razgled na Lendavsko cesto, ki jo je belil pozni sneg. V njegovi zaspani in mrzli glavi so še vedno udarjale pisane biljardne krogle, ki jih je dolgo v noč tolkel v Dobrayu. Slutil je, da bo v varasu kmalu počilo. Bil je namreč eden tistih redkih dobro obveščenih gospodov, ki so imeli napeljane zvezze daleč naokrog, tako v Beogradu, Londonu, Berlinu, Zadru kot Budimpešti. Nekaj tega, kar je opravil že pred vojno, mu je uspelo obdržati tudi vsa ta zadnja štiri leta. Veliki posli z mesnico, ki jo je vodil nadvse uspešno, so ga namreč izučili, da ko igraš in prodajaš na veliko, ne smeš izbirati strank po barvi ali prepričanju. Tako je trgoval in sklepal kupčije z vsemi, ki so v poslu videli predvsem denar in ne človeka z njegovimi malenkostmi ali trenutnimi političnimi prepričanjimi. Klobase in šunko jedo vsi, je običajno rekel tistim, ki so mu očitali pretirano podjetnost, pri čemer se, kot rečeno, ni oziral na to, s kom in kje trguje. Znano je namreč bilo, da je bil edini, ki je imel dovolilnice za izvoz svojih mesnin, ki so bile odlične, kot so trdili tudi tisti, ki so bili zavistni ali si jih preprosto niso mogli privoščiti, torej, imel je licence od vseh, tako Nemcev kot Angležev in Madžarov ter seveda jugoslovanske. Včasih, čeprav redko in še to samo takrat, ko je spil glaž dobrega lendavskega belega vina, s katerim je tudi imel velike načrte, se je znal pošaliti s svojim zvestim nadzornikom Ruslanovom, da vsi generali umirajo z njegovimi klobasami v želodcu. In res ni bilo malo naročil in tudi pohval, ki jih je dobival z vseh front in bojišč, kar mu je bilo še posebej v čast. Nemalo se je trudil tudi pri Amerikancih, pri katerih je računal, da se bodo navdušili nad njegovim patentom, šunko v konzervi, namreč, bila je primerna za dolga potovanja čez ocean. Prepričan je bil, da njegov čas resnično šele prihaja. Tukaj se bodo verjetno še dolgo vsi tepli med sabo, medtem ko bo moderna Amerika znala ceniti njegov donesek k blaginji in zdravju.

Opozoval je dogajanje na cesti s tistim čudnim, neopredeljivim občutkom v želodcu, ki je bil sicer še prazen. Spil ni še niti kave, ker je nadzornik Ruslanov nerazumljivo zamujal. Tudi mrzlo mu je bilo, v mislih je imel, da ga mora nadreti, ko se bo končno pojavit. To, da ni bilo zakurjeno, pa še tega prekletega snega ni bilo konec, in da je čakal na postrežbo, je bilo nadvse neobičajno. Sprva je pomislil, da je oni zagotovo kje na dvorišču ter prevzema svinje in konje za zakol, pa so ga zadržali kmetje, ki spet izsiljujejo ceno, čeprav jim je zadnjič celo sam rekel, da se zdaj ne gre več igrati, kajti prihajajo časi, ko bo treba stisniti riti in potrpeti, če bodo hoteli preživeti. Veliko jim je obljubljal, toda vedel je tudi sam, da se fronte zapirajo in da bo kmalu treba znova na pot, če si bo hotel zagotoviti nove trge. Mislil je že na čas, ko bodo v tem širnem prostoru nastopili novi gospodarji in njihove vlade, vendar je bil optimist, kot vedno, ker je verjel edino v zdravo pamet in poslovni interes, kakor se je rad izrazil.

Bil je ponedeljek, dan, ko so na veliko jemali živino, pripravljali so namreč novo kolekcijo izdelkov iz konjskega mesa, tudi pri tem je najuspešnejši tovarnar daleč naokoli mislil na novo poslovno priložnost. Namreč, računal je na zdelane in poškodovane konje, ki jih vojske po bojni ne bodo več potrebovale in se jih bodo morale odkrižati, tako bi lahko prišel do poceni in tudi kakovostne surovine za klobase. S tem

bi lahko premostil prepad med povečanim povpraševanjem po mesu, ko se bodo moški vrnili v varoš, dobro je namreč vedel, da se bodo appetiti po letih stradanja povečali, svinj pa še nekaj časa ne bo dovolj, ker se kmetje nočejo oprijeti masovnega pitanja, o čemer je že slišal od kolegov v tujini. Sanjal je o tem, da bi tukaj, v tem ravninskem in zaostalem svetu med njivami vzpostavil obrate za pridelavo svinj na veliko.

Z nadzornikom Ruslanovom, ki ga še vedno ni bilo gor, sta prevozila z avtom, na katerega je bil zelo ponosen, ob nedeljah velik del tukajšnje zemlje. Včasih je vzel s sabo tudi družino, ženo in sina, ki pa si nista preveč jemala k srcu njegovih čudaških in velikopoteznih poslovnih načrtov, zanju je bilo vse to vozakanje med neskončnimi njivami in potem hoja po zakotnih obmurskih mrvicah predvsem muka. Pa tudi kosiš v podeželskih in primestnih gostilnah, kjer so stregli predvsem njihove, Benkove klobase in zabeljen krompir ali pa ostre madžarske paprikaše, prav tako iz njegove svinjine, sta se že preobjedla. Benko, cenjen gospod, tovarnar in za vse gazda, je v prtljažniku svojega novega avtomobila vedno imel kakšen kos svežega mesa ali konzervo z lično etiketo, s katero je podkupoval in izsiljeval gostilničarje za pretirano prijaznost, včasih tudi za zastonj kosišo, z obljubo po cenejši in ekskluzivni, kot se je rad izrazil, dostavi mesa celo na dom. Tisti, ki niso razmišljali tako poslovno, moderno, pa so v vsem videli zgolj grabežljivost in zahrbtno pot do bogastva.

»No, moji dragi, vidite, kakša je ta naša zembla, Müra je polna rib, pa tudi lejpa za koupanje, pa nihče toga ne izkoristi,« je običajno govoril oče Benko ob kosišu na vrtu katere od mnogih podeželskih gostiln, od koder so gledali vrhove dreves v daljavi, kako se v poletnem vetru ali pod težo številnih ptic sklanjajo k reki.

»Ja, zakaj pa se potem nikdar ne ustavite tam, pa bi se z materjo koupali, pa tudi jaz bi rad vrgel kakšen trnek k ribi,« je poskušal ugovarjati sin, »ne pa da nas samo vozite okoli po tej sparini, kdaj še zembla hoče počivati.«

Sin Jožek, čeprav že odrasel, imel jih že krepko preko dvajset, je bil pripravljan, da bo nekoč prevzel vse te velike posle, toda videlo se je, da ni za to. Veselje je kazal predvsem do dobrega belega vina in modnih likerjev ter seveda do ženskic, kot jim je rekел. Benko je vedel, kar mu je z veseljem in tisto privoščljivostjo poročala gospoda, pa tudi delavci, kar ga je še posebej bolelo, da ga pogosto, mogoče celo stalno videvajo v Dobrayu, kako se po uri biljarda v kazinoju rad še malo pomucka z Lacijevimi damicami.

»Muči, tiho bodi, pred materjo ne boš tak govoril, pa tudi ne spodobi se, ka bi se mi tü koupali, to je za drüge, šteri nemajo kam,« je odrezal Benko sina. »Midva z materjo počivava ob Balatonu, na svojem! Rozika, povej sineke, kak je tam,« se je skušal prikupiti ženi.

»Ja, lepo je tam. Samo mali se mi tüde smili, tak ga ženeš v te posle ...«

»Püstimo, püstimo zdaj to, nedelja je, pa telko smo že vidli lepega,« je rekel Benko in v isti sapi že dodal, »tü bi se lejko svobodno pasli naši konji.«

Tovarnar Benko, veletrgovec z mesom, nekdanji sóboški župan, se je zagledal nekam tja čez prašno in pusto ravnino, kot bi zrl v najlepši privid. Čutil je te vročinske megle, ki so žgale zemljo in se potem na večer utapljale v počasni in tihi Müri. Poznal je te privide in prikazni duš, ker je tukaj rasel, pa vendar je zdaj v njem plalo nekaj veliko bolj stvarnega, nekaj, kar je brisalo tisti žar v očeh. To je še najbolje vedela njegova žena, ki se je molče trudila slediti njegovim mislim, vendar se je vedno bol že tudi izgubljala. Slutila je, da tiste mladostne mehkobe in vabljivih senc v njenem moškem ni več, tam so zdaj ležali samo še vedno bolj drzni načrti, poslovne priložnosti in s tem tudi zahrbtna politika. To je temu človeku bilo edino življenje.

»To bi bil lejko veliki posel za vse nas Prekmurce,« je rekel vizionarsko in s tistim nezamenljivim navdušenjem, ki ga je nekoč krasilo.

Morebiti je njegova žena, za katero je bil že dolgo izgubljen, takrat v njegovih očeh še zadnjič videla tisti srčni žar, ko tukaj pravijo, da imaš dušo, ali pa si je to samo preveč želeta.

»Daj, Ruslanov moj, ti me edini razmeš, tüdi nama je nej lejko. Natoči nam kupico mrzloga lendavskoga vina, če že gazda pravi, ka je tak dobro.«

Dušan Šarotar: *Biljard v Dobrju*. Študentska založba. Ljubljana 2007.

©Dušan Šarotar in Študentska založba

Billiard u Dobrayu (odlomak)

Translated by Ahmed Buric

Contact of the translator: ahmedburic@gmail.com

20.

»Gdje ih više nalaze,« siknuo je fabrikant Benko gledajući na cestu. Stajao je iza svilene zavjese u svojoj velikoj kancelariji, odakle se pružao lijep pogled na Lendavsku cestu, prekrivenu kasnim snijegom. U njegovoј pospanoj i promrzloј glavi još su uvijek lupale šarene bilijarske kugle što ih je do dugo u noć tukao u Dobrayu. Osjećao je da će u varoši uskoro nešto pući. On je, naime, bio jedan od rijetkih dobro obaviještenih tipova koji su imali stalne veze svuda unaokolo, kako u Beogradu Londonu, Berlinu, Zadru, tako i u Budimpešti.

I u zadnje četiri godine, uspio je zadržati nešto od onoga što je oposlio još prije rata. Veliki poslovi s mesnicom koju je vodio vrlo uspješno, su ga unatoč svemu, naučili da kad igras i prodaješ na veliko, ne smiješ birati mušterije prema boji ili uvjerenjima. Tako je trgovao i sklapao poslove sa svima koji su u poslu gledali prvo dinar, a ne čovjeka i njegove sitničave osobine ili trenutna politička uvjerenja. Kobase i šunku jedu svi, znao je reći onima što su mu zamjerali pretjeranu poduzetnost, pri čemu se kao što rekosmo, nije obazirao na to s kime i gdje trguje. Inače, znalo se da je bio jedini koji je imao dozvole za izvoz svojih proizvoda koji su bili odlični, što su priznavali i oni koji su mu zavidjeli, ili oni što ih sebi nisu mogli priuštiti, dakle imao je sve licence, kako od Nijemaca, Engleza i Mađara, tako i naravno, jugoslovenske. Ponekad, iako rijetko, i to još samo onda kad bi popio bocu dobrog lendavskog bijelog vina s kojim je, također, imao velikih planova, znao se je našaliti sa svojim vjernim nadzornikom Ruslanovom, kako svi generali umiru s njegovim kobasicama u želucu. I stvarno, nije manjkalo ni narudžbi, ni pohvala što ih je dobijao sa svih linija fronte i ratišta, na što je posebno bio ponosan. Nemalo se trudio i oko Amerikanaca s kojima je računao da će se oduševiti njegovim patentom, šunkom u konzervi, jer je sasvim pasala za duga putovanja preko okeana. Bio je uvjeren da njegovo vrijeme tek dolazi. Ovdje će se još dugo svi međusobno tući, dok će u međuvremenu moderna Amerika znati cijeniti njegov doprinos blagostanju i zdravlju.

Gledao je događanja na cesti s onim čudnim, neodređenim osjećajem u želucu koji je ustvari već bio prazan. Još ni kafu nije popio jer je nadzornik Ruslanov neobjasnjivo kasnio. Bilo mu je i hladno, pa je već mislio na to kako će ga naružiti kad se konačno pojavi.

Iznad svega neobičnim se činilo to da vatra nije naložena, a i tome prokletom snijegu nikad kraj, a on još čeka poslugu. Isprva je pomislio da je ovaj sigurno još negdje na dvorištu gdje preuzima svinje i konje za klanje, i da ga zadržavaju seljaci koji opet ucjenjuju, iako im je zadnji put sam rekao da nema više smicalica, jerbo dolazi vrijeme kad treba malo stisnuti guzove i otrpjeti, ako se hoće preživjeti. Obećavao im je puno, ali je i sam znao da se frontovi gase, i da će uskoro morati ponovo na put, ako želi obezbijediti nova tržišta. Već je mislio na vrijeme kad će na tim prostorima zavladati novi gospodari i njihove vlade, premda je kao i uvijek bio optimist, jer je vjerovao jedino u zdravu pamet i poslovni interes, kako je volio reći.

Bio je ponедјелјак, dan kad su stoku kupovali na veliko, jer pripremali su novu kolekciju proizvoda od konjskog mesa, i tu je najuspješniji fabrikant daleko unaokolo mislio o novoj poslovnoj šansi. Računao je, naime, na islužene i povrijeđene konje koji vojskama nakon rata više neće trebati, pa će ih morati riješiti, tako će lako doći do jeftine i kvalitetne sirovine za kobasicu. Time bi mogao premostiti jaz za povećanom potražnjom mesa kad se muškarci budu vratili u varoš, jer je dobro znao da će se appetit nakon godina stradanja povećati, a svinja još neko vrijeme neće biti dovoljno jer se seljaci dugo neće oporaviti i početi masovno proizvoditi, o čemu je slušao od kolega preko granica. Sanjao je o tome da ovdje, u tom ravničarskom i zaostalom svijetu među njivama, uspostavi pogone za preradu svinja naveliko.

S nadzornikom Ruslanovim, koji još nije stigao, prešao je nedjeljama autom, na koji je bio vrlo ponosan, najveći dio ovdašnjeg područja. Ponekad bi sa sobom poveo i porodicu, ženu i sina koji baš nisu previše ozbiljno shvaćali velike poslovne poteze čudaka, za njih je svo to vozikanje preko beskonačnih njiva, a onda hodanje po zabitim i pustim mrvajama, bila prije svega, muka. Pa onda ručkovi u seoskim i prigradskim gostionicama, gdje su služili prije svega njihove, Benkove kobasicice i bijeli krompir, ili, pak, ljute mađarske paprikaše, opet od njegove svinjetine, od čega bi se prejeli. Benko, cijenjeni gospodin, fabrikant, i gazda za sve, imao je u gepeku svog novog automobila uvijek poneki komad svježeg mesa ili konzervu sa svojom etiketom, kojima je potkupljivao i ucjenjivao gostioničare za pretjeranu prijaznost, ponekad čak i za besplatan ručak, uz obećanje za, kako je volio reći, ekskluzivnu dostavu mesa pravo na njihovu adresu. Oni koji nisu razmišljali tako poslovno i moderno, u svemu su vidjeli samo grabežljivost i hinjski način bogaćenja.

»E, dragi moji, vidite li vi kakva je ta naša zemlja, Mura je puna riba, a istodobno i fina za kupanje, a niko to ne koristi,« obično bi govorio otac Benko za ručkom u bašti neke od mnogih seoskih gostionica odakle su se vidjeli vrhovi drveća u daljini kako se od proljećnog vjetra ili pod težinom brojnih ptica savijaju prema rijeci.

»Da, a zašto se onda nikada ne zaustavite tamo, pa bismo se majka i ja kupali, pa bih i ja mogao zabaciti kakvu udicu za ribu,« pokušavo ga je nagovarati sin, »umjesto sto nas samo vozite po toj sparini, sada kad se i zemlja hoće odmarati.«

Sin Jožek iako već odrastao, dobro je bio prešao dvadesetu, bio je spremjan da jednom preuzme sve te velike poslove, ali se vidjelo da nije za to. Radovale su ga boce dobrog bijelog vina i likera u modi, i, naravno, žene, oko kojih bi se motao. Benko je znao, jer su ga o tome radosno i sa zluradošću koju su mogu priuštiti, izvještavali ljudi, čak i radnici, što ga posebno pogađalo, da ga često, bolje reći stalno, vidaju u Dobrayu, kako se nakon sata bilijara u kazinu voli malo pomaziti sa Lacijskim damicama.

»Šuti, miran budi, pred majkom ne možeš tako govoriti, a i ne priliči nama da se tu kupamo, to je za drugi svijet, one koji nemaju gdje,« odrezao bi Benko svoga sina. »Nas dvoje, majka i ja, odmaramo se na Balatonu, u svom, na svom! Rozika, reci sinčiću kako je tamo,« pokušao se udvoriti ženi.

»Da, lijepo je tamo. Samo, maloga mi bude žao kad ga bacaš u te poslove ... «

»Pustimo sad to, nedjelja je, pa već smo toliko lijepih stvari vidjeli,« rekao je Benko i u istom dahu dodao, »ovdje bi naši konji mogli lijepo slobodno pasti.«

Fabrikant Benko, veletrgovac mesom, bivši sobotski župan zagledao se negdje tamo preko prašnjave i puste ravnice, kao da zuri u najljepše priviđenje. Osjećao je te žežene magle što su sagarale zemlju i onda se navečer utapale u sporoj i tihoj Muri. Znao je ta priviđenja i duh koji se prikazuje i koji je tu rastao, ali je ipak sada u njemu kipjelo nešto

puno stvarnije, nešto što je gasilo onaj žar iz očiju. To je najbolje znala njegova žena, koja se šuteći trudila slijediti njegove misli, ali se, ipak, sve više gubila.

Slutila je da u njenom mužu nema više one mladenačke mekoće i zavodljivih sjenki, tamo su sada stajali samo još sve odvažniji planovi, poslovne šanse i s njima zaumna politika. To je tom čovjeku bio jedini život.

»To bi mogao biti veliki posao za sve nas Prekmurce,« rekao je vizionarski, s onim nezamjenjivim oduševljenjem što ga je nekad krasilo.

Možda je njegova žena, za koju je već dugo bio izgubljen, u njegovim očima tada zadnji put vidjela onaj žar srca, za koji ovdje kažu da znači imati dušu, ili je samo previše željela da je to tako.

»Daj, Ruslanov moj, ti me jedini razumiješ, ni nama nije lako. Naspi nam pomalo hladnog lendavskog vina, kad već gazda kaže da je tako dobro.«

Biljar u Dobrayu

(odlomak)

Translated by Božidar Brezinščak Bagola

Contact of the translator: bozidar.brezinscak.bagola@kr.t-com.hr

20.

„Od kaud se samo jemlejo“, zasiktao je tvorničar Benko pogledavši na cestu. Stajao je iza svilene zavjese u svom velikom uredu, odakle se otvarao lijep pogled na Lendavsku cestu koju je zabijelio kasni snijeg. U njegovoj pospanoj i hladnoj glavi još uvijek su tutnjale šarene kugle biljara što ih je dugo u noć razbijao u Dobrayu. Naslućivao je da bi u varoši moglo svakog časa doći do pucnjave. Bio je naime jedan od rijetkih, dobro obaviješten gospodin, koji je imao uspostavljene veze daleko naokolo, u Beogradu, Londonu, Berlinu, Zadru i Budimpešti. Nešto od onoga što je uspostavio u godinama prije rata uspjelo mu je zadržati i u zadnje četiri godine. Pozamašni poslovi mesnice koju je nadasve uspješno vodio naučili su ga da se kod poslovne taktike i prodaje mušterije ne smiju birati po boji kože ili po uvjerenju. Trgovao je i sklapao ugovore sa svima koji su u poslovanju vidjeli prije svega novac, a ne čovjeka s njegovim sitnicama ili trenutačnim političkim uvjerenjima. Kobasicice i šunku jedu svi, znao bi obično reći onima koji su mu predbacivali pretjeranu poduzetnost, pri čemu se, kao što je već rečeno, nije obazirao na to s kim i gdje trguje. Svi su naime znali da je bio jedini koji je posjedovao dozvole za izvoz svojih mesnih prerađevina koje su bile odlične, tvrdili su to i oni koji su mu bili zavidni, ili oni koji ih sebi jednostavno nisu mogli priuštiti, dakle, imao je licence od sviju, od Nijemaca, Engleza, Mađara, a dakako i jugoslavenske. Ponekad, mada rijetko, i to samo kad bi popio čašu dobrog lendavskog bijelog vina, s kojim je također imao velike planove, znao se našaliti sa svojim vjernim nadzornikom Ruslanovim, govoreći da svi generali umiru s njegovim kobasicama u želucu. I zaista nije bilo malo narudžbi, pa i pohvala, što ih je dobivao sa svih ratišta i bojišnica, čime je posebno bio počašćen. Sve je poduzimao i kod Amerikanaca, očekujući da će se oduševiti njegovim patentom, šunkom u konzervi, poželjnom za duga putovanja preko oceana. Bio je uvjeren da njegovo vrijeme uistinu tek dolazi. Ovdje će vjerojatno još dugo svi ratovati međusobno, dok će suvremena Amerika znati cijeniti njegov doprinos blagostanju i zdravlju.

Promatrao je događanje na cesti s nekim čudnim, neopredijeljenim osjećajem u želucu koji je doduše bio već prazan. Nije još ni kavu popio, jer je nadzornik Ruslanov kasnio bez ikakva obrazloženja. Bilo mu je i hladno, pomislio je kako će se izderati na njega, kad se napokon pojavi. To što vatra nije bila naložena, a tom prokletom snijegu nikad kraja, i što je morao čekati da ga posluže, bilo je nadasve neuobičajeno. Isprva je pomislio da je nadzornik sigurno negdje na dvorištu, da preuzima svinje i konje za klanje, mora da su ga zadržali seljaci koji opet traže povišicu, iako im je prošli put čak sam rekao da se ne možemo više cjenkati, jer dolaze vremena kad će trebati stisnuti guzicu i strpjeti se, ako želimo preživjeti. Mnogo toga im je obećavao, mada je i sam dobro znao da se bojišnice zatvaraju i da će uskoro morati ponovno krenuti na put, ukoliko želi sebi osigurati nova tržišta. Pomišljao je već na vrijeme kad će se u ovom širokom prostranstvu pojaviti novi gospodari i njihove vlade, i bio je optimist, kao i uvijek, jer je vjerovao jedino u zdrav razum i poslovni interes, kako se volio izražavati.

Bio je ponедjeljak, dan kad su na veliko otkupljivali stoku, pripremali su naime novu kolekciju proizvoda od konjskog mesa, i tu je najuspješniji tvorničar daleko naokolo razmišljao o novoj poslovnoj prilici. Naime, računao je s iscrpljenim i ranjenim konjima, koji poslije rata neće više trebati vojskama te će ih morati otpisati, a on bi se na taj način mogao domaći jeftine i kvalitetne sirovine za kobasice. Time bi mogao premostiti jaz između sve veće potražnje za mesom, kad će se muškarci vratiti u varoš, jer je itekako dobro znao da će se appetiti poslije tolikih godina stradanja znatno povećati, a svinja još neko vrijeme neće biti dovoljno, budući da se seljaci ne žele prihvati masovnog tovljenja, o čemu je već ponešto načuo od kolega u inozemstvu. Sanjao je o tome kako će na ovoj ravnicaškoj i zaostaloj zemlji među njivama izgraditi pogone za uzgoj svinja na veliko.

Zajedno s nadzornikom Ruslanovim, koji se još uvijek nije pojavio u uredu, provozao se nedjeljama većim dijelom ove zemlje u automobilu na kojeg je bio silno ponosan. Ponekad je uzimao sa sobom cijelu obitelj, ženu i sina, kojima nije baš previše stalo do njegovih pomalo osobenjačkih i krupnih poslovnih planova, njima su sva ta vozikanja među beskonačnim njivama, a potom hodanje po zabačenoj neplodnoj zemlji uz Muru, bila prije svega muka. Pa i samih ručkova u seoskim i prigradskim gostonicama, gdje su nudili uglavnom njihove, Benkove kobasice s kuhanim, masno začinjenim krumpirovima, ili ljute mađarske paprikaše, također od njegove svinjetine, bili su se već dobrano zasitili. Benko, ugledan gospodin, tvorničar i gazda svima, uvijek bi u prtljažniku svog novog automobila imao pokoji komad svježeg mesa ili konzervu s lijepo izrađenom etiketom, kojom je potkupljivao i primoravao gostoničare na pretjeranu ljubaznost, ponekad i badava ručak, s obećanjem jeftinije i ekskluzivne, kako se volio izražavati, dostave mesa čak na dom. Oni koji nisu razmišljali na takav poslovan, moderan način, vidjeli su u svemu tome isključivo grabežljivost i podmuklo bogaćenje.

„No, dragi moji, vidite, kaka je ta naša zemlja, Mūra je pouna rib, pa tüdi leipa je za kaupaje, ali nišer tou ne iskoristi“, obično bi otac Benko govorio za vrijeme ručka na vrtu neke od mnogih seoskih gostonica, odakle se pružao pogled na vrhove drveća u daljini koji se pod naletima ljetnog vjetra ili pod težinom brojnih ptica savijahu nad rijekom.

„Ja, zakaj pa tede nigdar ne postanete tam, da bi se malo z mamoj skaupali, rad bi pa tüdi vrgo kako udico za ribe,“ pokušao mu je sin prigovorati, „ne pa da nas samo vozite ukouli po tei sparini, ko bi še zemlja najrajši počivala.“

Sin Jožek, iako već odrastao, imao je sigurno preko dvadeset godina, bio je odgajan da jednom preuzme sve te poslove, ali očito nije bio za to. Stalo mu je prije svega do dobrog bijelog vina i pomodnih likera, i naravno do ženskica, kako ih je nazivao. Benko je znao da ga često, možda čak stalno viđaju u Dobrayu, da se poslije jednosatnog biljara u kasinu rado još malčice umiljava Lacijevim damicama, o čemu su ga s posebnim veseljem i pritajenom podrugljivošću izyeštavala gospoda, pa i sami radnici, što ga je još jače boljelo.

„Vtihni, baudi tiho, pred materjoj se ne buš tak spominau, pa tüdi ne šika se da bi se mi tuj kaupali, tou je za tiste ki nimaju kam drügam“, odbrusio je Benko sinu. „Midva z mamoj se počivlemo na Balatoni, na svojem! Rozika, reči sineki, kak je tam“, pokušao se dodvoriti ženi.

„Je, leipo je tam. Samo mali se mi pa tüdi smili, ko ga tak ženeš v te posle...“

„Püstimo, püstimo zdaj tou, nedeila je, pa toulko smo že vidali leipega“, rekao je Benko i u istom dahu dodao, „tüj bi se naši koji lehko fraj pasli.“

Tvorničar Benko, veletrgovac mesom, nekadašnji gradonačelnik Murske Sobote, zagledao se nekud daleko niz prašnjavu i pustu ravnici, kao da je ugledao najljepše priviđenje. Osjećao je te vrućinske magle koje su palile zemlju, a onda se navečer utapale u ljenjivoj i tijoh Müri. Poznavao je ta priviđenja i prikazanja duša, jer je ovdje odrastao, samo što je sada u njemu plamsalo nešto mnogo stvarnije, nešto što je brisalo onaj žar u očima. To je najbolje znala njegova žena, koja je nastojala šutljivo pratiti njegove misli, pa ipak se i sama sve više gubila. Slutila je da u njenom mužu nema više one mladenačke mekoće i zavodljivih sjena, u njemu prevladavaju sada sve drskiji planovi, poslovne prilike, a s njima i licemjerna politika. To je tom čovjeku sada jedini život.

„Tou bi lehko biu voulki posl za vse Prekmurce,“ rekao je vizionarski, s onim nezamjenjivim oduševljenjem koje ga je nekoć krasilo.

Možda je njegova žena, za koju je već dugo bio izgubljen, tada u njemu posljednji put vidjela onaj žar u srcu za kojeg ovdje kažu da znači imati dušu, ili je to naprsto previše željela.

„Daj, Ruslanov moj, ti me še jedini razmeš, tüdi nam dvem ni lüšno. Natoči nam kupicu mrzlega lendavskega vina, za kerga sam gazda veli da je tak dobro.

* prekmurski dijalekt preveden na kajkavski govor Huma na Sutli, koji je 2007. godine proglašen nematerijalnim kulturnim dobrom Republike Hrvatske – op. p.

Biljar u Dobrayu

(odlomak)

Translated by Ariana Klier

Contact of the translator: arianaklier@yahoo.com

20.

„Odakle se stvaraju,“ prosiktao je tvorničar Benko pri pogledu na cestu. Stajao je iza svilene zavjese u svom velikom uredu iz kojeg se prostirao lijep pogled na Lendavsku cestu koju je zabijelio kasni snijeg. U njegovojo pospanoj i hladnoj glavi još su uvijek lupale šarene biljarske kugle koje je dugo u noć udarao u Dobrayu. Slutio je kako će u varošu uskoro puknuti. Naime, bio je jedan od rijetko dobro obaviještene gospode koja su imala navedene veze nadaleko, kako u Beogradu, Londonu, Berlinu, Zadru, tako i u Budimpešti. Nešto što je napravio već prije rata uspjelo mu je održati i ove posljednje četiri godine. Naime, veliki poslovi s mesnicom koju je vodio nadasve uspješno, naučili su ga da kada igraš i prodaješ na veliko, ne smiješ birati stranke po boji ili uvjerenju. Tako je trgovao i zaključivao prodaju sa svima koji su u poslu ponajprije vidjeli novac, a ne čovjeka s njegovim nedostacima ili trenutnim političkim uvjerenjima. Kobasicice i šunku jedu svi, obično bi rekao onima koji su mu spočitavali pretjeranu poduzetnost, pri čemu se, kao što je rečeno, nije obazirao na to, s kim i gdje trguje. Naime, bilo je poznato da je bio jedini koji je imao dozvolu za izvoz svojih mesnih prerađevina koje su bili odlične, kao što su tvrdili i oni koji su bili ljubomorni ili si ih jednostavno nisu mogli priuštiti, dakle, imao je licence od svih, Nijemaca, Engleza i Mađara, te naravno jugoslavenske. Ponekad, iako rijetko i to samo kada bi popio čašu dobrog lendavskog bijelog vina, za koje je također imao velike planove, znao se našaliti sa svojim vjernim nadzornikom Ruslanovim da svi generali umiru s njegovim kobasicama u želucu. I uistinu, nije bilo malo narudžbi i pohvala koje je dobivao sa svih fronti i bojišta, što mu je posebno bilo na čast. Nemalo se trudio i kod Amerikanaca na koje je računao da će se oduševiti njegovim patentom, šunkom u konzervi, jer je bio primjeren za duga prekoceanska putovanja. Bio je uvjeren da njegovo vrijeme tek dolazi. Ovdje će se vjerojatno još dugo međusobno svi tući, dok će moderna Amerika znati cijeniti njegov doprinos blagostanju i zdravlju.

Promatrao je događanje na cesti s onim čudnim, neopisivim osjećajem u želucu koji je uz to bio još i prazan. Još ni kavu nije popio jer je nadzornik Ruslanov nerazumljivo kasnio. Bilo mu je i hladno, u mislima je razmišljao kako se mora izderati na njega kad se konačno pojavi. To, da nije bila upaljena vatrica, još taj prokleti snijeg kojem se nije nazirao kraj i čekanje da ga se posluži bilo je nadasve neuobičajeno. Isprva je pomislio kako je zasigurno negdje u dvorištu i preuzima svinje i konje za klanje i da su ga zadržali seljaci koji opet iznuđuju cijenu, iako im je zadnji put čak i sam rekao da se sada više nećeigrati jer dolaze vremena u kojima će biti potrebno stisnuti guzice i trpjeti ako će htjeti preživjeti. Mnogo im je obećavao, ali je i sam znao da se fronte zatvaraju i kako će uskoro ponovno biti potrebno krenuti na put žele li osigurati nova tržišta. Iako je bio optimist kao uvijek jer je vjerovao jedino u zdravu pamet i poslovni interes, kako je volio reći, već je mislio o vremenima kada će na ovom širokom prostoru nastupiti novi gospodari i njihove vlade.

Bio je ponедјелјак, dan kad su na veliko uzimali stoku jer su pripremali novu kolekciju proizvoda od konjskog mesa, i pri tom je najuspješniji tvorničar nadaleko mislio na novu poslovnu priliku. Naime, računao je na umorne i ozlijedene konje koje vojska više nakon rata neće trebati i morat će ih prekrižiti, tako da bi mogao doći jeftino do kvalitetne sirovine za kobasicu. Time bi mogao premostiti ponor za povećanom potražnjom mesa kada će se muškarci vratiti u selo, to jest, dobro je znao da će se apetiti nakon godina gladovanja povećati, a svinja još neko vrijeme neće biti dovoljno jer se seljaci ne žele primiti u koštač s masovnim pitanjem, o čemu je već čuo od kolega iz inozemstva. Sanjao je o tome da bi ovdje, u ovom ravničarskom i zaostalom svijetu među njivama, pokrenuo obrte za proizvodnju svinja na veliko.

S nadzornikom Ruslanovim koji još uvijek nije stigao, prošli su autom, na koji je bio vrlo ponosan, nedjeljama također, velik dio ovdašnje zemlje. Ponekad je sa sobom vodio obitelj, ženu i sina koji nisu uzimali previše k srcu njegove čudačke i velikopotezne poslovne planove, za njih je sve to vozikanje među beskonačnim njivama, zatim hodanje po zakucima prekomurskih mrtvih riječnih rukavaca, bila ponajprije muka. I objedi u provincijalnim i prigradskim gostonama gdje su posluživali prije svega njihove, Benkove kobasicice i restani krumpir ili ljute madžarske paprikaše, isto tako od njegove svinjetine, kojih su se već prejeli. Benko, cijenjeni gospodin, tvorničar i za sve gazda, u prtljažniku svog novog automobila uvijek je imao neki komad svježeg mesa ili konzervu s vlastitom etiketom kojom bi potkupljivao i iznuđivao gostioničare na pretjeranu ljubaznost, ponekad i besplatan ručak s obećanjem za jeftinjom i ekskluzivnjom, kao što je volio reći, dostavom mesa na kućnu adresu. Oni koji nisu razmišljali tako poslovno, moderno, u svemu su vidjeli samo grabežljivost i podmukli put do bogatstva.

„No, dragi moji, vidite kakva je ova naša zemlja, Mura je puna riba, lijepa je za kupanje, a to nitko ne koristi,“ obično je govorio otac Benko za vrijeme objeda u vrtu neke od mnogih provincijalnih gostonica odakle su gledali vrhove drveća u daljini kako na ljetnom vjetru ili pod težinom brojnih ptica savijaju grane prema rijeci.

„Da, zašto se onda nikad ne zaustavite tamo pa bi se s mamom kupali, i ja bih volio baciti neki mamac ribi,“ pokušao je proturječiti sin, „a ne da nas samo vozikate uokolo po toj sparini, kada i zemlja želi odmarati.“

Sin Jožek, iako odrastao, imao je već lagano preko dvadeset, bio je spreman jednom preuzeti sve velike poslove, ali se vidjelo kako nije za to. Radost je, prije svega, pokazivao prema dobrom bijelom vinu i modnim likerima te naravno ženskicama, kako ih je zvao. Benko je znao, što su mu s radošću i onom zavišću govorila gospoda, pa i radnici, a što ga je posebno boljelo da ga često, možda čak stalno susreću u Dobrayu kako se nakon sata biljara u kasinu voli pomaziti s Lacijskim damicama.

„Šuti, tiho budi, pred mamom nećeš tako govoriti, i ne priliči da bi se mi tamo kupali, to je za druge koji nemaju kud,“ odbrusio je Benko sinu. „Mi počivamo uz Balaton, na svojem! Rozika, reci sinu kako je tamo!“ pokušao se smiliti ženi.

„Da, lijepo je tamo. Samo, malo mi se i tu svida, a ti tako ganjaš te poslove...“

„Pustimo, pustimo sada to, nedjelja je, a toliko toga smo već lijepog vidjeli,“ reče Benko i u istom dahu doda, „tu bi se slobodno mogli pasti naši konji.“

Tvorničar Benko, veletrgovac mesom, nekadašnji soboški župan, zagledao se u daljinu kroz prašnjavu i pustu ravnicu kao da bi gledao u najljepši privid. Osjetio je vruću maglu koja je pržila zemlju, a zatim se uvečer utapala u sporoj i tihoj Muri. Poznavao je te privide i prikaze duša jer je ovdje rastao, ipak je sada u njemu plivalo nešto mnogo stvarnije, nešto što je brisalo onaj žar u očima. To je najbolje znala njegova

žena koja se šutke trudila slijediti njegove misli, ali se sve više gubila. Slutila je kako one mlade mekoće i privlačnih sjena u njenom muškarcu više nema, tamo su sada ležali samo još drzniji planovi, poslovne prilike, a time i podmukla politika. To je ovom čovjeku bio jedini život.

„To bi mogao biti velik posao za sve nas Prekomurce,“ rekao je vizionarski s onim nezamjenjivim oduševljenjem koje ga je nekoć krasilo.

Možda je njegova žena za koju je već dugo bio izgubljen, tada u njegovim očima još posljednji put vidjela onaj srčani žar, za koji ovdje kažu da imaš dušu, ili je to samo previše željela.

„Daj, Ruslanov moj, ti me jedini razumiješ, i nama nije lako. Natoči nam čašicu hladnog lendavskog vina, kad već gazda kaže da je tako dobro.“

Biliár v hotelu Dobray (úryvek)

Translated by Aleš Kozář

Contact of the translator: ales.kozar@post.cz

20.

“Odkád’ sa berú?” utrousil továrník Benko při pohledu na silnici. Stál za hedvábným závěsem ve své velké kanceláři, odkud se otvíral krásný rozhled na lendavskou silnici, na níž se bělal pozdní sníh. V jeho ospalé a studené hlavě do sebe stále ještě narážely barevné biliárové koule, do nichž dlouho do noci tukal v hotelu Dobray. Tušil, že se v městečku brzy něco stane. Byl totiž jeden z mála dobré informovaných lidí, kteří měli své síťe rozhozené široko daleko, jak v Bělehradě, Londýně, Berlíně, Zadaru, tak i v Budapešti. Něco z toho, co dokázal vytvořit už před válkou, se mu podařilo uchovat i po celá ta poslední čtyři léta. Velké obchody s jatkami, které velmi úspěšně uzavíral, ho totiž naučily, že když se hraje a prodává ve velkém, není možné vybírat si zákazníky podle barvy politického tábora nebo světonázoru. Tak obchodoval a uzavíral dohody se všemi, kdo v obchodech viděli především peníze a ne člověka s jeho malichernostmi nebo pomíjivými politickými názory. Těm, kdo mu vyčítali přehnanou podnikavost, obyčejně říkal, že klobásy a šunku jedí všichni, přičemž se jak řečeno neohlížel na to, s kým a kde obchoduji. Bylo totiž známo, že byl jediný, kdo měl povolenky na vývoz svých masných výrobků, které byly vynikající, jak tvrdili i ti, které svírala závist nebo si je jednoduše nemohli dovolit. Měl tedy licence ode všech, jak Němců, tak Angličanů a Maďarů a samozřejmě i ty jugoslávské. Někdy, i když zřídka a ještě jen tehdy, když si vypil sklenku dobrého lendavského bílého vína, s nímž měl také velké plány, zavtipkoval se svým věrným správcem Ruslanovem, že všichni generálové umírají s jeho klobásami v bříše. A skutečně dostával dost objednávek a také poděkování, která mu posílali ze všech front a bojišť, což si pokládal za čest především. Nemálo se snažil také u Američanů, u nichž počítal, že budou nadšení z jeho patentu šunky v konzervě, která byla vhodná pro dlouhé cesty před oceán. Byl přesvědčený, že jeho čas skutečně teprve nadchází. Tady se budou nejspíš stejně všichni ještě dlouho bít mezi sebou, zatímco moderní Amerika bude umět ocenit jeho přínos k blahobytu a zdraví.

Pozoroval dění na silnici s tím podivným, nedefinovatelným pocitem v žaludku, který byl dosud prázdný. Nevypil ještě ani kávu, protože správce Ruslanov měl nepochopitelné zpoždění. Byla mu také zima, napadlo ho, že ho musí řádně spucovat, až se konečně objeví. To, že nebylo zatopeno a ani ten zatracený sníh ještě neroztál a že čekal, až ho obslouží, to všechno bylo podivné. Nejdřív ho napadlo, že zůstal někde na dvoře a přebírá prasata a koně na porážku a zdrželi ho sedláci, kteří zase natahují cenu, i když jím posledně dokonce osobně řekl, že teď už to není žádná hra, neboť nadcházejí časy, kdy bude třeba utáhnout opasky a zatnout zuby, jestli budou chtít přežít. Mnoho jím nasliboval, ale věděl také sám, že válečné fronty se zavírají a brzy bude třeba vydat se znova na cestu, jestli si bude chtít zajistit nové trhy. Už myslel na dobu, kdy v tom širém prostoru nastoupí noví páni a jejich vlády, ale byl jako vzdycky optimista, protože věřil pouze ve zdravý rozum a obchodní zájmy, jak se rád vyjadřoval.

Byla pondělí, den, kdy ve velkém odebírali zvířata, připravovali totiž novou kolekci výrobků z koňského masa, a i za těch okolností mysel nejúspěšnější podnikatel široko daleko na novou obchodní příležitost. Počítal totiž s vyčerpanými a raněnými koňmi, které vojska po válce už nebudou potřebovat a budou se jich muset zbavit, a tak by mohl přijít k levné i kvalitní surovině na klobásy. Tím by mohl překlenout propast mezi zvýšenou poptávkou po mase, až se muži vrátí do váraše, dobře totiž věděl, že se apetit po letech strádání zvýší, prasat ještě nějakou dobu nebude dost, protože sedláci se nechtejí přizpůsobit poptávce po mase, jak o tom slyšel od kolegů v zahraničí. Snil o tom, že tady v tom rovinatém a zaostalém kraji mezi poli založí závody na zpracování prasat ve velkém.

Se správcem Ruslanovem, který se pořád ještě nevrátil, autem, na nějž byl velmi hrdý, projezdili o nedělích značný kus zdejšího kraje. Někdy s sebou vzal i rodinu, ženu a syna, kteří si příliš nebrali k srdci jeho podivinské a dalekosáhlé podnikatelské plány, pro ně bylo všechno to kodrcání mezi nekonečnými poli a pak chůze po zastrčených slepých ramenech Mury především utrení. A také obědů ve vesnických a předměstských hostincích, kde podávali hlavně jeho, Benkova klobásy a maštěné brambory nebo ostré maďarské paprikáše, taky z jejich vepřového, se už přejedli. Vážený pan Benko, továrník a pro všechny gazda, měl v kufru svého nového automobilu vždycky nějaký kousek čerstvého masa nebo konzervu s hezkou etiketou, s níž se podbízel a nutil hostinské k přehnané laskavosti, někdy i k obědu zdarma, s příslibem levnější a exkluzivní, jak se rád vyjadřoval, dodávky masa dokonce až do domu. Ti, kteří nepřemýšleli tak podnikavě a moderně, ale ve všem viděli jen hamžnost a lstivou cestu k bohatství.

„Tož, moji milí, podívajte sa, jaká je ta naša země, Müra je plňučká ryb a taky prima na kúpání, ale nigdo teho nevyužívá,“ říkal obyčejně otec Benko při obědě na zahrádce některého z mnoha venkovských hostinců, odkud sledovali vrcholky stromů v dálce, jak se v letním větru nebo pod tíhou mnoha ptáků naklánějí k ruce.

„Šak ano, proč vy sa vlastně nigdy nezastavíte tam, abyste sa s maminkú okúpali, a já bych si taky rád zašel s prutem zachytiať,“ snažil se odmlouvat syn, „a ne abyste nás enem vozili kolem dokola v tym parně, gdy chce odpočívať aj sama země.“

Syn Jožek, i když už byl dospělý, neboť mu bylo už něco málo přes dvacet, byl připravován na to, že jednou převezme všechny ty velké obchody, ale bylo vidět, že na to není. Uspokojení v něm vyvolávalo hlavně dobré bílé víno a módní likéry a samozřejmě ženštíny, jak je nazýval. Benko o tom věděl, neboť mu přátelé i dělníci, což ho zvlášť bolelo, s potěšením a jakousi přejícností sdělovali, že ho často, možná dokonce pravidelně vídávají v hotelu Dobray, jak se po hodince biliáru v kasinu rád ještě trošku pošmajchluje s Laciho dámičkami.

„Mlč ty, tichúčko, před maminkú tagle mluvíš nebudeš, nesluší sa, abyzme sa točkaj kúpali, to je pro inačí, který na nic vjac nemajú,“ usadil Benko syna. „My dva s maminkú odpočíváme na Balatoně, ve svojém! Roziko, pověz synáčkovi, jak je tam,“ snažil se vlichotit ženě.

„Ano, je tam fajně. Ale je mi luto točkaj ogara, jak ho honíš do tych kšeftů...“

„Nechajme to, nechajme to ted', je neděla a už jsme viděli tolik krásného,“ řekl Benko a jedním dechem dodal, „hen by sa mohli naši koně svobodně chodiť pásť.“

Továrník Benko, velkoobchodník s masem, někdejší sobotecký starosta, se zadíval někam tam přes prašnou a pustou rovinu, jako by hleděl na ten nejkrásnější výjev. Cítil ty horečnaté mlhy, které pálivily zem a pak se k večeru utápěly v pomalé a tiché Muře.

Znal ty vidiny a zjevení duší, protože tady vyrůstal, ale stejně v něm teď hořelo cosi mnohem předmětnějšího, něco, co vymazávalo ten žár v očích. To ještě nejlíp věděla jeho žena, která se mlčky snažila sledovat jeho myšlenky, ale vždycky se jen ještě více ztrácela. Tušila, že ta mladická měkkost a vábivé stíny v jejím muži už nejsou, tam teď ležely už jen stálé odvážnější plány, obchodní příležitosti a s tím i prolhaná politika. To znamenalo pro toho člověka celý jeho život.

„Toť by byl velký kšeфт pro nás všecky v Zámuří,“ řekl věštecky a s tím nezaměnitelným nadšením, které ho kdysi zdobilo.

Možná tehdy jeho žena, pro niž byl už dlouho ztracený, v jeho očích ještě naposledy viděla ten srdečný žár, jak tady nazývají to, že má člověk duši, nebo si to jen příliš přála.

„Tož tak, můj Ruslanove, ty mi jediný rozumíš, ani my to dneskaj nemáme jednoduché. Nalij nám sklínkou vychlazeného lendavského vína, když *gazda* praví, že je tak dobré.“

Biliár v Dobrayi (úryvek)

Translated by Eliška Papcunová

Contact of the translator: elispapcunova@gmail.com

Czech

20.

„Vodkad' se berou,“ procedil mezi zuby továrník Benko při pohledu na ulici. Stál za hedvábným závěsem ve své velké pracovně, odkud se otvíral krásný výhled na lendavskou cestu, kterou bílil pozdní sníh. V jeho ospalé a studené hlavě o sebe ještě stále narážely barevné kulečníkové koule, do kterých se dlouho do noci střevoval v hotelu Dobray. Tušil, že ve varáši brzo vše vybuchne. Byl totiž jedním z mála dobře informovaných pánů, kteří měli kontakty dalekoolem, jak v Bělehradě, Londýně, Berlíně, Zadru, tak v Budapešti. Něco z toho, co zařídil již před válkou, se mu podařilo udržet i po celá ta poslední čtyři léta. Velké obchody masem, které vedl nadevše úspěšně, ho totiž naučily, že když se hraje a prodává ve velkém, nesmí se zákazník vybírat podle barvy nebo přesvědčení. Tak obchodoval a dojednával nákupy se všemi, kdo v tom podniku viděli především peníze a ne člověka s jeho malíčkostmi nebo chvilkovými politickými přesvědčeními. Klobásy a šunku jedí všichni, řekl obvykle těm, kteří mu vyčítali přílišnou podnikavost, při níž se, jak již řečeno, neohlížel na to, s kým a kde obchoduje. Vědělo se například, že byl jediný, kdo měl povolení k vývozu svých masných výrobků, které byly výborné, jak tvrdili i ti, kdo mu záviděli nebo si je jednoduše nemohli dovolit, totiž, měl licenci vyvážet je ke všem, jak k Němcům, tak k Angličanům a Maďarům a samozřejmě do Jugoslávie. Někdy, i když jen zřídka, a to ještě jenom tehdy, když si připil dobrého lendavského bílého vína, se kterým měl také velké plány, uměl zavtipkovat se svým věrným správcem Ruslanovem, že všichni generálové umírají s jeho klobásami v žaludku. A opravdu nebylo málo objednávek ani pochval, které dostával ze všech front a bojišť, což mu zvláště lichotilo. Nemálo se snažil i u Američanů, u kterých počítal s tím, že se nadchnou jeho patentem, šunkou v konzervě, byla totiž vhodná pro dlouhé cesty přes oceán. Byl přesvědčený, že jeho čas teprve přichází. Tady se pravděpodobně budou ještě dlouho všichni být mezi sebou, zatímco moderní Amerika bude umět ocenit jeho přínos komfortu a zdraví.

Sledoval dění na ulici s tím zvláštním nepopsatelným pocitem v žaludku, který byl ale ještě prázdný. Nevypil ještě ani kávu, protože správce Ruslanov kupodivu ještě nepřišel. Také zima mu byla a v hlavě se mu honilo, že ho musí seřvat, až se konečně objeví. To, že nebylo zatopeno a tomu prokletému sněhu nebylo konce, a že čekal na obslužení, bylo nadevše nezvyklé. Nejdřív ho napadlo, že je tamten někde na dvoře a přebírá koně a prasata na porážku, že ho zdrželi sedláci, kteří si zase vynucují cenu, přestože jim naposledy dokonce sám řekl, že si ted' už nemůžou hrát, vždyť přicházejí časy, kdy bude třeba stáhnout zadek a přetrpět, jestli chtějí přežít. Hodně jim sliboval, ale i on věděl, že se fronty zavírají a brzy bude muset zase na cestu, jestli si chce zajistit nové obchody. Myslel už na časy, kdy v tom širém kraji nastoupí noví páni a jejich vlády, byl však optimista jako vždy, protože věřil jedině ve zdravý rozum a obchodní zájem, jak se rád vyjadřoval.

Byla pondělí, den, kdy ve velkém brali dobytek, připravovali totiž novou kolekci výrobků z koňského masa, ale i při tom nejúspěšnější továrník široko daleko myslел на

novou podnikatelskou příležitost. Počítal totiž s utahanými a raněnými kořmi, které už armáda nebude po válce potřebovat a budou se jich muset zbavit, a on by tak snadno přišel k levné a kvalitní surovině na klobásy. Mohl by tak překlenout propad během zvětšené poptávky po masu, až se muži vrátí do varáše, dobře totiž věděl, že se chuť po letech strádání zvětší, prasat ale ještě nějaký čas nebude dostatek, protože se sedláci nechťejí pustit do výkrmu ve velkém, o čemž už slyšel od kolegů v cizině. Snil o tom, že tady, v tom rovinatém a zaostalém světě mezi rolemi, vytvoří podnik na produkci vepřového ve velkém.

O nedělích se správcem Ruslanovem, který stále ještě nepřišel nahoru, projedzili autem, na které byl velmi pyšný, velkou část zdejšího kraje. Občas vzal s sebou také rodinu, ženu a syna, kteří ale nepovažovali jeho podivínské a velikášské podnikatelské záměry zrovna za své, pro ně bylo všechno to kodrcání mezi nekonečnými poli a potom chůze po neúrodných zákoutích kolem Mury hlavně utrpení. A také obědů ve vesnických a příměstských hospodách, kde podávali především jejich, Benkovy klobásy a štoucané brambory nebo pálivý maďarský paprikáš, taktéž z jeho vepřového, se již přejedli. Benko, vážený pán, továrník a pro všechny autorita, měl v kufru svého nového automobilu vždy nějaký kus čerstvého masa nebo konzervu s pěknou etiketou, čímž podplácel hospodské a nutil je k přehnané úslužnosti, někdy i k obědu zadarmo, příslibem levnější a exkluzivnější, jak se rád vyjadřoval, dodávky masa až do domu. Ti, kteří nepřemýšleli tolik podnikatelsky, moderně, ale v tom viděli spíš hrabivost a podvodnou cestu k bohatství.

„No, drahý moji, koukněte, jaká je ta naše země, Müra je plná ryb a taky fajn ke koupání, a nikdo to nezužitkuje,“ říkal obvykle otec Benko při obědě na zahrádce některé z mnoha vesnických hospod, odkud se dívali na vrcholky stromů v dálce, jak se v letním větru nebo pod tíhou spousty ptáků sklánějí k řece.

„Jo, a proč se tam teda nikdy nezastavěj, že by se s matkou vykoupali, a já bych taky rád nahodil udiciňáký rybě,“ zkoušel oponovat syn, „a ne že nás furt jenom tahaj kolem v takovém pařáku, kdy by si i země chtěla dáchnout.“

Syn Jožek, ačkoliv už dospělý, měl už něco přes dvacet, byl připravený, že jednou převezme všechny ty veliké podniky, bylo však zřejmé, že na to není. Zájem prokazoval především dobrému bílému vínu a módním likérům a také samozřejmě ženuškám, jak jim říkal. Benko věděl, o čemž ho s radostí a jistou škodolibostí zpravovala místní honorace, ale také zaměstnanci, což ho zvláště bolelo, že ho často, možná dokonce pravidelně vídávají v Dobrayi, jak se po hodince kulečníku v kasinu rád ještě pomuchlá s Laciovými dámičkami.

„Mlč, ticho bud', před matkou takle nebudeš mluvit, a nehodí se, abysme se my tady koupali, to je pro druhý, kerý nemaj kde,“ utnul Benko syna. „My s matkou odpočíváme u Balatonu, na svém! Roziko, pověz synoj, jak je tam,“ zkoušel se vlichotit ženě.

„Jo, pěkně tam je. Ale kluka mi je líto, tak ho ženeš do toho obchodu...“

„Dobře, dobře, necháme to ted', je neděle a tolik pěknýho jsme viděli,“ řekl Benko a jedním dechem ještě dodal, „tady by se mohli volně pást naše koně.“

Továrník Benko, velkoobchodník masem, někdejší sobotský starosta, se zahleděl kamsi přes prašnou a pustou rovinu, jako by se díval na nejkrásnější vidinu. Cítil ten horký opar, který pálí zemi a potom se navečer utápel v pomalé a tiché Muře. Znal ty vidiny a zjevení duší, protože tu vyrůstal, ale přesto v něm nyní plálo něco mnohem podstatnějšího, něco, co stíralo tento žár v očích. To snad nejlépe věděla jeho žena, která se mlčky snažila sledovat jeho myšlenky, ale stále více se také ztrácela. Tušila, že

ona mladistvá něžnost a vábivé stíny jejího muže jsou ty tam, ovládaly ho už jen stále odvážnější plány, podnikatelské příležitosti a s tím i podvodná politika. To byl jediný život tohoto člověka.

„To by moh být velkej podnik pro nás všecky Prekmurce,“ řekl vizionářsky a s tím nezaměnitelným nadšením, které ho kdysi krášlilo.

Dost možná že jeho žena, pro kterou byl už dlouho ztracený, tehdy v jeho očích ještě naposledy viděla ten srdečný žár, jak tady říkají – že máš duši, anebo si to jenom velmi přála.

„No, Ruslanove můj, ty mi jedinej rozumíš, i nám je teď hej. Nalej nám sklínku studenýho lendavskýho vína, když už pán tvrdí, že je tak dobrý.“

Biljardia Dobrayussa

(katkelma)

Translated by Kari Klemelä

Contact of the translator: kari.klemela@kolumbus.fi

20.

»Mistä tota riittääki«, sihahti tehtailija Benko vilkaistessaan maantielle. Hän seisoi silkkiverhon takana suuressa toimistossaan, jonne avautui ikkunasta kaunis näkymä takatalven lumesta valkoiselle Lendavantielle. Hänen unenpöpperöisessä, palelevassa päässään kolisivat vieläkin kirjavat biljardipallot, joita hän oli yömyöhään paukuttanut Dobrayssa. Hän aavisti, että *várašissakin* paukkuisi pian. Hän oli yksi harvoista asioista perillä olevista herrasmiehistä ja hänellä oli hyväyt yhteydet joka suuntaan, yhtä hyvin Belgradiin, Lontooseen, Berliiniin ja Zadariin kuin Budapestiinkin. Joistain sodanedellisistä saavutuksistaan hän oli pystynyt pitämään kiinni myös viimeiset neljä vuotta. Hänen kaikkialla solmimansa onnistuneet lihakaupat olivat opettaneet, että kun pelasi tai kävi kauppaan suurista summista, ei ollut syytä valita asiakkaita ihonvärin tai vakaumuksen perusteella. Niinpä hän kävi kauppaan ja allekirjoitti sopimuksia kaikkien sellaisten kanssa, joille tärkeintä oli raha, eivät ihmiset pikku oikkuineen tai ohimenevine poliittisine vakaumuksineen. Makkaraa ja kinkkuu popsvat kaikki, hän yleensä vastasi, jos joku moitti häntä liiallisesta yritysyydestä kuten juuri siitä, ettei hän piitannut kenen kanssa teki afäärejä ja missä. Kaikki tiesivät että hän oli ainoa, jolla oli lupa viedä maasta lihatuotteita, sitä paitsi erinomaisia tuotteita, niin kuin vakuuttivat nekin, jotka olivat vain kateellisia tai eivät pystyneet maksamaan niistä – hänellä siis oli toimilupia kaikkialla, Saksassa, Englannissa, Unkarissa ja tietysti Jugoslaviassa. Joskus harvoin, tavallisesti juotuaan lasillisen oivaa lendavalaisista valkoviiniä – senkin varalle hänellä oli suuria suunnitelmia – hän saattoi laskea leikkiä uskollisen tarkastajansa Ruslanovin kanssa ja tokaista, että kaikki kenraalit kuolevat vatsa täynnä hänen makkaraansa. Hän tosiaan sai valtavasti tilauksia ja kehuja kaikilta rintamilta ja taistelukentiltä, mikä oli hänelle tietenkin suureksi kunniaksi. Hän uurasti ahkerasti myös amerikkalaisten kanssa ja laskelmoi, että nämä voisivat innostua hänen patenttituotteestaan eli säilykekinkusta, joka oli käyttökelpoinen varsinkin pitkillä merimatkoilla. Benko uskoi, että hänen aikansa oli vasta koittamassa. Tällä kaikki tappelisivat luultavasti vielä kauan keskenään, mutta moderni Amerikka osasi arvostaa ponnistuksia, joita hän teki ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden hyväksi.

Hän tarkkaili maantien tapahtumia omituinen, epämääräinen tunne muuten typötyhjässä vatsassa. Hän ei ollut saanut edes aamukahvia, koska tarkastaja Ruslanov oli jostain kumman syystä myöhässä. Lisäksi häntä vilutti, ja hän päätti läksyttää miehen kun tämä palaisi. Paljon oudompaa olikin, että talo oli lämmittämättä vaikka hemmetin lunta tuprutti taivaan täydeltä. Eikä aamiaisesta tietoakaan. Ensin hän arveli miehen valmistavan pihalla sikoja ja hevosia lahtia varten, tai sitten tätä viivyttivät taaskin tinkaavat talonpojat, vaikka viimeksi hän oli itse sanonut näille, ettei nyt ollut leikin paikka, sillä edessä olisivat sellaiset ajat, että heidän oli parasta panna suu säkkiä myöten ja vain kestää, jos mielivät pysyä hengissä. Hän

oli jo luvannut yhtä ja toista vaikka tiesi hyvin, että pian rintamat estäisivät kaiken liikkumisen, joten olisi pakko lähteä jälleen matkaan, jos halusi varmistaa uudet markkinat. Hän ajatteli jo aikaa, jolloin näille lakeuksille asettuisivat uudet isännät hallituksineen, sillä ikuisena optimistina hän uskoi vain terveeseen järkeen ja liikemiehen intresseihin, niin kuin hän mielewällään sanoi.

Oli maanantai, ja silloin teurastettiin paljon hevosia uuden tuotevalikoiman valmistamiseksi, mutta sellaisenakin päivänä tuo menestyvä tehtailija kehitteli uusia pitkän tähtäimen liikeideoita. Hän arveli, että armeija ei sodan jälkeen enää tarvitsisi nälkiintyneitä ja vahingoittuneita hevosia vaan yrittäisi päästää niistä eroon, joten ne voisi ostaa halvalla makkaroiden laadukkaaksi raaka-aineeksi. Sillä tavalla voisi tasapainottaa lihan kasvanutta kysyntää sotilaiden palatessa kylään – vuosien koettelemusten jälkeen näillä olisi varmasti kelpo ruokahalu ja sioista voisi tulla pulaa, sillä talonpojat olivat haluttomia osallistumaan väestön laajamittaiseen elintarvikeyksiköön, sellaisesta hän oli jo kuullut ulkomaisilta kollegoilta. Hän haaveili myös, että alkaisi täällä peltolakeuksien keskellä, paikalleen pysähtyneessä yhteisössä, kehittää uusia sianjalostusmenetelmiä massatuotantoa varten.

Tarkastaja Ruslanovin kanssa – tätä ei vieläkään kuulunut – hän ajeli usein näitä seutuja ristiin rastiin autollaan, josta hän oli ylpeä. Usein hän otti mukaan perheensä, vaimon ja pojан, vaikka kumpikaan ei jaksanut innostua hänen hupsuista ja mahtipontisista likeyrityksistään, sillä heille ajelu silmäenkantamattomien peittojen keskellä ja sen jälkeen talsiminen Muran varren syrjäissä, kuolleissa kylissä oli pelkkää kärsimystä. Samoin lounaat maaseudun ja esikaupunkien ravintoloissa, sillä niissä tarjottiin pääasiassa omia, siis Benkon makkaroita, sekä rasvaisia perunoita tai tulisia unkarilaisia paprikoita, jotka nekin oli täytetty heidän sianlihallaan, ja niitä he olivat syöneet jo kyllikseen. Benko oli arvostettu herra, tehtailija ja kaikkien isäntä ja kuljetti uuden autonsa tavarasäiliössä aina kimpaleen omalla etiketillään varustettua tuoretta lihaa tai säilykkeitä, joilla hän lahjoi ja kiristi ravintoloitsijoita liioitellun ystäväillisesti, usein ilmaista lounasta vastaan, luvaten halvempia hintoja tai lihan erikoiskuljetusta kotiovelle asti, kuten hän asian ilmaisi. Ne, jotka eivät ajatelleet yhtä liikemiesmäisesti tai nykyäikaisesti, näkivät tässä vain ahneutta ja keinon rikastua toisten selän takana.

»No nii, kullannupput, kattokaa kui komeeta meil on, Mura kuhisee kalaa ja passaa plutiakki. Kukaan vaa ei ota joest kaikkee hyötyy irti«, tapasi isä Benko sanoa, kun he lounastivat jälleen jonkin maaseuturavintolan puutarhassa, jonne kaukana siintävien puiden kesätuulesta tai lintuparvien painosta jokea kohti taipuvat latvat erottuivat hyvin.

»Nii just, miksette tekää ikinä pyssää siel ja mee äitin kans uimaan. Mäkin voisim vähä onkii«, yritti poika vakuuttaa«, »mut ku te vaa kyytiitte meit autol tämmöses heltees, ku maanki pitäis antaa levätä.«

Jožek oli jo aikuinen, reippaasti yli kahdenkymmenen, ja valmennettu ottamaan jonain päivänä vastuulleen kaikki isot liikeasiat, mutta pojasta ei näyttänyt olevan siihen. Paljon enemmän hän arvosti hyväät valkoviiniä ja muotiliköörejä ja tietenkin naikkosia, kuten hän sanoi. Benko oli tarkkaan perillä siitä, mistä herrat ja tavalliset työläisetkin supattivat innokkaasti ja häntä ärsytti varsinkin se, että poika nähtiin usein ellei suorastaan jatkuvasti Dobrayssa ja että tällä oli tapana casinossa vietetyin biljardituokion jälkeen huvitella Lacin typyköiden kanssa.

»Pidä suus, ole hiljaa, äitin kuullen et puhu tommosii, eikä muuteskaa sopis et me uitaisii tääl, tää on muitte paikka, ei meitin«, katkaisi Benko. »Me äitin kans lomaillaa Balatonil, iha omas rauhas! Rozika, kerros ny pojal kui fiinii siel on«, hän yritti lahjoa vaimoa.

»Joo, on se fiini paikka. Säälisit ny pikkust, aina liikeasioitas tuputat hänel...«

»Anti olla, anti olla ny, ku on sunnuntaiki, on täs jo nähty nätei paikoi iha tarpeeks«, sanoi Benko ja lisäsi samaan hengenvetoon, »mut tääl meitin hevoset vois vapaasta kirmata laitumel.«

Tehtailija Benko, lihan tukkukauppias ja Sobotan entinen pormestari, tuijotti pölyiselle, autiolle arolle ikään kuin olisi tuijottanut jotain harvinaisen kaunista näyä. Hän ihmetteli kuumuuden nostattamaa auteretta, joka kärvensi maata vajotakseen taas illalla ääneti, verkkaisesti virtaavaan Muraan. Tällä kasvaneena hän tunsi tällaiset näyt, mutta nyt hänen mielessään paloi jotain suurempaa, jotaan mikä pyyhkäisi hehkun hänen silmistään. Sen tiesi parhaiten vaimo, joka yritti vaieten seurata miehensä ajatusten kulkua mutta eksyi koko ajan entistä enemmän. Hän aavisti nuoruuden pehmeyden ja viettelevien varjojen kaikonneen aviomiehestä, jonka päässä pääily vain toinen toistaan rohkeampia suunnitelmia, bisnesideoita ja muiden selän takana kähmimistä. Niistä oli tullut miehelle tärkein asia elämässä.

»Tää vois olla järee liikeyritys kelle tahansa prekmurjelaisel«, sanoi tuo visionääri yhtä innokkaasti kuin joskus kauan sitten.

Kenties vaimokin, joka oli jo pitkään pitänyt miestään menetettynä, näki vielä viimeisen kerran tämän silmissä sen onnellisen hehkun, jota täällä pään sanottiin sieluksi – tai ehkä hän vain toivoi liikaa.

»Ruslanov ystävä, ainoa joka mua ymmärrät, ei oo meilläkää helppoo. Kaadas tilkka raikasta Lendavan viinii, kun isäntäski sanoo et se on hyvä.«

Billard à Dobray

(fragment)

Translated by Stéphane Baldeck

Contact of the translator: stephane_baldeck73@yahoo.com

20.

« Mais d'où ils sortent », piailla l'entrepreneur Benko en regardant la route. Il se tenait derrière un rideau de soie dans son grand bureau qui offrait une belle vue de la route de Lendava, blanchie par une neige de printemps. Dans sa tête froide et ensommeillée les boules de billard multicolores qu'il avait poussées tard dans la nuit à Dobray continuaient à s'entrechoquer. Il sentait que dans le varaš*, ça allait bientôt éclater. Il était en effet l'un des rares notables bien informés qui disposait de liaisons à longue distance, avec Belgrade comme avec Londres, Berlin, Zadar ou Budapest. Quelques démarches entreprises avant la guerre lui avait permis de toutes les conserver pendant ces quatre dernières années. Ses affaires avec la boucherie qu'il menait avec beaucoup de succès lui avaient appris que lorsque tu joues gros et que tu vends en gros, il ne faut pas choisir tes clients en fonction de leur camp ni de leurs opinions. Voilà pourquoi il commerçait et s'entendait avec tous ceux qui voyaient dans les affaires avant tout de l'argent et non un homme avec toutes ses petites faiblesses et convictions politiques du moment. Ils mangent tous des saucisses et du jambon, avait-il coutume de dire à ceux qui lui reprochaient un esprit d'entreprise exagéré sans se soucier des lieux ni des gens avec lesquels il commerçait. Il était connu pour être le seul à disposer des autorisations nécessaires à l'exportation de ses produits de boucherie, qui étaient excellents comme en convenaient même les envieux ou ceux qui ne pouvaient même pas se les offrir, et donc, il disposait de toutes les licences, tant des Allemands que des Anglais et des Hongrois ainsi que les autorisations yougoslaves bien entendu. Parfois, mais rarement, et seulement lorsqu'il avait bu un verre de ce bon vin blanc de Lendava, pour lequel il plaçait également de grands espoirs, il se mettait à plaisanter avec son fidèle contrôleur Ruslanov, et prétendait que tous les généraux mouraient le ventre rempli de ses saucisses. Et c'est vrai qu'il n'y avait pas peu de commandes ni de louanges et qu'elles provenaient de tous les fronts et champs de bataille, ce dont il était particulièrement fier. Il n'avait pas ménagé ses peines auprès des Américains, car il comptait bien les enthousiasmer avec son brevet de jambon en conserve, exemplaire pour les longs voyages transocéaniques. Il était convaincu que son heure ne faisait que commencer. Ici, tous allaient probablement se taper dessus encore longtemps, alors que la moderne Amérique saurait apprécier sa contribution à la prospérité et à la santé.

Il observait les événements sur la route avec un sentiment étrange et indéfinissable à l'estomac, qui par ailleurs était encore vide. Il n'avait pas même pris un café, car le contrôleur Ruslanov était inexplicablement en retard. De plus il avait froid, et il pensa que lorsque le contrôleur finirait par arriver, il allait bien lui sonner les cloches. Tout cela, qu'il n'y ait pas de chauffage, et cette sale neige qui n'en finissait pas, et qu'il devait attendre qu'on le serve, était inhabituel au plus haut point. Dans un premier temps il pensa que le gaillard se trouvait quelque part dans la cour et qu'il sélectionnait des cochons et des chevaux pour l'abattage, mais qu'il était retenu par des paysans qui

voulaient imposer leurs prix alors qu'il leur avait dit en personne la dernière fois que maintenant il ne s'agissait plus de jouer et que dans les temps à venir il leur faudrait serrer les fesses et patienter s'ils voulaient survivre. Il leur avait beaucoup promis, mais il savait bien lui-même que les fronts se refermaient et qu'il allait falloir se mettre en route sous peu pour trouver de nouveaux marchés. Il pensait déjà au temps où de nouveaux maîtres apparaîtraient avec leurs gouvernements dans ce large espace, il était cependant optimiste, comme toujours, car il croyait dans la force de la raison et dans l'intérêt des affaires, comme il aimait à le dire.

On était lundi, le jour où l'on rassemblait un grand nombre d'animaux, car on préparait une nouvelle série de produits de viande de cheval, et à cet égard, l'industriel le plus prospère de toute la région avait pensé à une nouvelle occasion commerciale. Il comptait en effet sur tous les chevaux épuisés et blessés dont les armées n'auraient plus que faire à la cessation des hostilités et dont ils devraient se débarrasser, voilà ce qui fournirait une matière première bon marché et de qualité pour les saucisses. Il pourrait de cette manière répondre efficacement à l'augmentation de la demande en viande, lorsque les hommes seraient de nouveau en ville, car il se doutait bien que les appétits seraient grands après des années de disette, et que pendant un certain temps, il n'y aurait pas assez de cochons car les paysans ne voulaient pas se mettre à l'engraissement intensif dont il avait entendu parler par des collègues à l'étranger. Il rêvait d'installer ici, au milieu des champs de ce pays plat et arriéré, des ateliers de production intensive de porc.

Tous les dimanches, accompagné de son contrôleur Ruslanov, qui n'était d'ailleurs toujours pas arrivé, il avait sillonné en auto, dont il était particulièrement fier, une bonne partie des alentours. Il emmenait parfois également sa famille, sa femme et son fils, qui ne tenaient pas particulièrement à cœur ses étranges et grandioses projets commerciaux, car pour eux le fait de rouler sans fin parmi les champs puis de marcher le long des bras morts de la Mura était avant tout une corvée. De plus ils en avaient assez des repas dans les auberges de campagne ou de ville, où on leur servait surtout des repas de saucisses, leurs saucisses Benko, accompagnées de pommes de terre au beurre, ou un goulasch hongrois très épicé, également cuisiné avec leur viande de porc. Benko, personnage estimé, entrepreneur et patron en toutes choses, gardait toujours dans le coffre de sa nouvelle auto quelques morceaux de viande fraîche ou des conserves élégamment étiquetées, avec lesquels il séduisait les aubergistes et leur promettait une livraison de viande exclusive et meilleur marché directement à la maison, comme il aimait le dire, en leur extorquant une affabilité exagérée et parfois aussi un repas gratuit. Ceux qui n'avaient pas la bosse des affaires et qui n'étaient pas aussi modernes ne voyaient là-dedans que de la cupidité et une voie tournant le dos à la richesse.

« Et ben mes chéris, voyez comme y sont beaux, ces terrains. Et la Mura, pleine de poissons, on peut également y faire trempette, et personne qu'est là pour exploiter tout ça » disait habituellement Benko père pendant les repas sur la terrasse des nombreuses auberges de campagne desquelles ils regardaient au loin les sommets des arbres ployer vers la rivière en raison des nombreux oiseaux ou de la brise de l'été.

« Oui mais alors pourquoi donc vous vous arrêtez jamais là-bas pour une baignade avec maman ; et moi j'aimerais ben taquiner les poissons, » lui répondait le fils, « qu'on n'fasse pas que se trimbaler par cette chaleur, quand même la glaise veut s'reposer. »

Le fils Jožek, déjà adulte car il allait bien sur ses trente ans, savait qu'il aurait un jour à s'occuper de cette grande affaire, mais on voyait qu'il n'était pas fait pour cela.

Il se passionnait essentiellement pour le bon vin blanc, les alcools à la mode ainsi que pour les petites pépées comme il les appelait. Benko savait qu'on voyait souvent, peut-être même tout le temps, son fils à Dobray, qu'il y jouait une heure au billard du casino puis qu'il allait encore s'amuser un peu avec les dames de Laci, c'était des messieurs qui le lui rapportaient avec une joie mauvaise, ainsi que des travailleurs, ce qui le blessait particulièrement.

« Veux-tu ben t'taire, on n'parle pas comme ça devant sa mère, et pis y a rien d'convenable à s' baigner par ici, c'est pour ceux qui vont nulle part, » coupait le père.
« Avec ta mère on s'repose au Balaton*, chez nous ! Rozika, dis donc au fiston comment c'est là-bas, » disait-il en essayant de s'allier les bonnes grâces de sa femme.

« Oui, c'est ben beau là-bas. Mais le petit me fait pitié, tu l'embarques dans de telles affaires... »

« On va pas s'enquiquiner avec ça maintenant, c'est dimanche, et on en a déjà vu tant, des belles choses, » disait Benko en ajoutant immédiatement, « ici nos chevaux seraient ben libres pour brouter. »

Benko l'industriel, marchand de viande en gros, ancien maire de Sobota, regardait quelque part dans la plaine poussiéreuse et déserte, comme s'il contemplait la plus merveilleuse des apparitions. Il sentait cette brume de chaleur qui embrasait la terre puis le soir venu se perdait dans la Mura lente et silencieuse. Il connaissait ces apparitions et ces mirages car il avait grandi ici, mais désormais il y voyait quelque chose de bien plus concret, quelque chose qui lui ôtait des yeux cette fournaise. C'était encore sa femme qui s'en apercevait le mieux, en s'efforçant en silence de le suivre dans ses pensées, mais elle s'y perdait toujours plus. Elle sentait qu'il n'y avait plus dans son homme l'amabilité de sa jeunesse ni ces ombres séduisantes et qu'il ne restait plus que des plans hardis, des bonnes affaires et avec cela aussi beaucoup de dissimulation. Voilà ce qu'était devenue toute la vie de cet homme.

« Possiblement une ben belle chose pour nous tous du Prekmurje*, dit-il, visionnaire, avec cet enthousiasme immuable qui l'embellissait autrefois.

Peut-être que sa femme, pour laquelle il était déjà perdu depuis longtemps, avait aperçu à ce moment pour la dernière fois cet éclat ardent dans ses yeux, que l'on appelle ici avoir une âme, à moins qu'elle ne l'ait elle-même que trop désiré.

« Eh, mon Ruslanov, t'es ben le seul à m'comprendre, c'est pas facile pour nous deux. Remplis-moi donc le verre de ce vin frais de Lendava, puisque l'aubergiste prétend qu'il est si bon.»

Notes :

Varaš : ville, terme d'origine hongroise utilisé pour désigner la ville de Murska Sobota.

Balaton : Le lac Balaton, célèbre lieu de villégiature estivale en Hongrie.

Prekmurje : région sise entre les rivières Mura et Raba, actuellement en Slovénie mais sous domination hongroise pendant la seconde guerre mondiale.

Billard im Hotel Dobray

(Auszug)

Translated by Daniela Kocmut

Contact of the translator: daniela_kocmut@hotmail.com

20.

„Wo kommen die bloß her?“, zischte Fabrikant Benko beim Blick auf die Straße. Er stand hinter dem Seidenvorhang in seinem großen Büro, von wo sich ein schöner Ausblick auf die Lendava-Straße eröffnete, die vom späten Schnee getüncht wurde. In seinem verschlafenen und kalten Kopf schlügen noch immer die bunten Billardkugeln, die er lange in die Nacht hinein im Hotel Dobray umhergejagt hatte. Er ahnte, dass es im Varaš, wie sie die Stadt nannten, bald knallen würde. Er war nämlich einer der wenigen gut informierten Herren, die weit herum Beziehungen laufen hatten, sowohl in Belgrad, London, Berlin, Zadar als auch in Budapest. Einige, die er schon vor dem Krieg geschafft hatte, sie zu behalten, gelang es ihm auch in den letzten vier Jahren zu behalten. Die großen Geschäfte mit der Fleischerei, die er überaus erfolgreich führte, hatten ihn nämlich gelehrt, dass man sich die Kunden nicht nach Farbe oder Überzeugung aussuchen konnte, wenn man viel spielte und groß verkaufte. So handelte er und machte Geschäfte mit allen, die in den Geschäften vor allem Geld sahen und nicht den Menschen mit seinen Belanglosigkeiten und augenblicklichen politischen Überzeugungen. Wurst und Schinken essen alle, sagte er für gewöhnlich jenen, die ihm übertriebenen Unternehmergeist vorwarfen, bei dem er sich, wie gesagt, nicht danach richtete, mit wem und wo er Handel trieb. Es war nämlich bekannt, dass er der Einzige war, der eine Erlaubnis für den Export seiner Fleischwaren besaß, die ausgezeichnet waren, wie auch jene behaupteten, die neidisch waren oder die sie sich schlicht nicht leisten konnten; also, er hatte von allen Seiten eine Lizenz, sowohl von den Deutschen und Engländern als auch von den Ungarn und natürlich auch die jugoslawische Erlaubnis. Manchmal, wenn auch selten, und das auch nur dann, wenn er ein Gläschen guten Lendava-Weißweins getrunken hatte, mit dem er übrigens auch große Pläne hatte, pflegte er mit seinem treuen Aufseher Ruslan zu scherzen, alle Generäle würden mit seinen Würsten im Magen in die ewigen Jagdgründe eingehen. Und tatsächlich gab es nicht wenig Bestellungen und auch nicht wenig Lob, das er von allen Fronten und Schlachtfeldern bekam, was ihm zur besonderen Ehre gereichte. Auch bei den Amerikanern nahm er erhebliche Mühen auf sich, mit deren Begeisterung für sein Patent er rechnete, Schinken in Konserven nämlich, der für lange Reisen über den Ozean tauglich war. Er war überzeugt, dass seine Zeit in Wirklichkeit erst kommen würde. Hier würden sich wahrscheinlich noch lange alle gegenseitig die Köpfe einschlagen, während das moderne Amerika seinen Beitrag zum Wohlstand und zur Gesundheit zu schätzen würde wissen.

Er beobachtete das Geschehen auf der Straße mit jenem eigenartigen, unbestimmbaren Gefühl im Magen, der übrigens noch leer war. Er hatte noch nicht einmal Kaffee getrunken, weil Ruslan, der Aufseher, unfassbarweise spät dran war. Außerdem war ihm kalt, er dachte daran, ordentlich seinen Kopf zurechtzurücken, wenn dieser endlich auftauchen würde. Die Tatsache, dass noch nicht eingeheizt war

und auch dieser verdammte Schnee nicht und nicht verschwinden wollte, und dass er auf die Bedienung warten musste, war mehr als ungewöhnlich. Zunächst dachte er, dass dieser gewiss irgendwo im Hof war oder Schweine und Pferde zum Schlachten entgegennahm, und dass er von den Bauern aufgehalten wurde, die wieder einen Preis erpressen wollten, obwohl er ihnen das letzte Mal sogar höchstpersönlich gesagt hatte, dass man jetzt keine Spielchen mehr treiben könne, denn es seien Zeiten im Anzug, in denen man den Arsch zusammenkneifen und die Zähne zusammenbeißen würde müssen, wollte man überleben. Er versprach ihnen Vieles, aber er wusste auch selbst, dass die Fronten am zusammenbrechen waren und dass man sich bald wieder auf den Weg würde machen müssen, um sich neue Märkte zu sichern. Er dachte schon an die Zeit, wenn in diesem weiten Raum neue Herren und ihre Regierungen antreten würden, dennoch war er Optimist, wie immer, weil er nur an den gesunden Menschenverstand und an Geschäftsinteressen glaubte, wie er sich auszudrücken pflegte.

Es war Montag, der Tag, an dem das Vieh in großen Mengen herein kam, es wurde nämlich eine neue Kollektion von Produkten aus Pferdefleisch vorbereitet, auch dabei dachte der erfolgreichste Fabrikant weit und breit an eine neue Chance für sein Geschäft. Er rechnete nämlich auf die abgehetzten und verletzten Pferde, die die Armeen nach dem Krieg nicht mehr gebrauchen konnten und loswerden müssten, so könnte er an billigen, aber auch qualitativ hochwertigen Rohstoff für Würste herankommen. Damit könnte er auch die Kluft überbrücken, die nach der gestiegenen Nachfrage nach Fleisch entstehen würde, wenn die Männer in den Varaš zurückkehren würden, er wusste nämlich allzu gut, dass der Appetit nach jahrelangem Hungern größer werden würde, es aber noch einige Zeit lang nicht genug Schweine geben würde, weil die Bauern keine Massenfütterung in Angriff nehmen wollten, von der er von seinen Kollegen im Ausland gehört hatte. Er träumte davon, hier, in dieser ebenen und rückschrittlichen Welt zwischen den Feldern Betriebe zur Massenproduktion von Schweinen zu errichten.

Aufseher Ruslan, der noch immer nicht da war, und er, waren mit seinem Automobil, auf das er sehr stolz war, sonntags einen Großteil der hiesigen Gründe abgefahren. Manchmal nahm er auch seine Familie mit, die Frau und den Sohn, die sich seine komischen und groß angelegten Pläne nicht sonderlich zu Herzen nahmen, für sie waren all das Herumkutschieren zwischen den endlosen Äckern und dann die Märsche durch das abgelegene Altwasser der Mur die reinste Qual. Und auch an den Mahlzeiten in den ländlichen und vorstädtischen Gaststätten, wo vor allem seine, Benkos Würste, und Kartoffeln mit Rahm und Schweinefett aufgetischt wurden oder scharfes ungarisches Paprikasch, ebenso aus seinem Schweinefleisch, hatten sie sich schon lange satt gegessen. Benko, geschätzter Herr, Fabrikant und jedermanns Chef, hatte im Kofferraum seines neuen Automobils immer ein Stück frisches Fleisch oder eine Konserven mit einer hübschen Etikette dabei, mit der er die Wirts für übertriebene Freundlichkeit, manchmal auch für ein kostenloses Essen bestechen und erpressen konnte, mit dem Versprechen nach einer billigeren und exklusiveren, wie er sich gern ausdrückte, Lieferung sogar direkt ins Haus. Diejenigen, die nicht so geschäftstüchtig und modern dachten, sahen in dem Ganzen nur pure Habgier und einen hinterhältigen Weg zum Reichtum.

„Na, meine Lieben, seht ihr, wie diese unsere Erde ist, die Müra ist voll von Fischen, und auch so schön zum Baden, und kein Mensch nutzt das aus“, sagte Vater Benko normalerweise im hiesigen Dialekt beim Mittagessen im Garten einer der vielen Landgasthäuser, von wo sie die Baumkronen in der Ferne betrachteten, wie sie sich im Sommerwind oder unter der Schwere zahlreicher Vögel zum Fluss hinunter neigten.

„Ja, warum halten Sie dann nie dort an, Sie könnten mit Mutter baden und auch ich könnte die eine oder andere Angel zum Fisch auswerfen“, versuchte der Sohn zu widersprechen „anstatt dass Sie uns nur in dieser Schwüle herumfahren, wenn sich sogar die Erde ausruhen will.“

Sohn Jožek, obgleich schon erwachsen – er hatte schon ein paar Jährchen mehr als zwanzig auf dem Buckel – wurde dazu geschult, eines Tages diese großen Geschäfte zu übernehmen, aber man konnte sehen, dass er nicht dafür geschaffen war. Er zeigte vor allem Freude am guten Weißwein und modischen Likören und natürlich an den Weibchen, wie er sie nannte. Benko wusste, was ihm die Herrschaften mit Freude und jener Schadenfreude berichteten, und was ihn besonders schmerzte, auch die Arbeiter, dass er oft, vielleicht sogar dauernd im Dobray gesehen wurde, wie er nach der einen oder anderen Stunde Billard im Casino noch gern mit Lacis Damen herumturtelte.

„Gusch, sei still, vor Mutter wirst du sicher nicht so reden, und es gehört sich auch nicht, hier zu baden, das ist für die anderen, die nicht wissen wohin sonst“, schnitt Benko dem Sohn das Wort ab. „Mutter und ich erholen uns am Balaton, auf unserem Grund! Rozika, erzähl dem Sohnemann, wie es dort ist“, versuchte er sich bei seiner Frau einzuschmeicheln.

„Ja, es ist schon schön dort. Aber der Kleine tut mir auch leid, wie du ihn in diese Geschäfte drängst ...“

„Lassen wir das, lassen wir das jetzt, es ist Sonntag und wir haben schon so viel Schönes gesehen“, sagte Benko und fügte im gleichen Atemzug hinzu „hier könnten unsere Pferde frei grasen.“

Fabrikant Benko, Großhändler mit Fleisch, ehemaliger Bürgermeister von Sóbota, heftete seinen Blick irgendwo hinaus auf die staubige und karge Ebene, als starre er das schönste Trugbild an. Er fühlte diese Hitzeschwaden, die die Erde versengten und sich dann abends auf die langsame und stille Mur niederließen. Er kannte diese Trugbilder und die Geister der Seelen, weil er hier aufgewachsen war, und dennoch wogte nun hinter ihm etwas viel Realeres, etwas, das jene Glut in seinen Augen auslöschte. Seine Frau wusste das am besten, sie bemühte sich schweigend, seinen Gedanken zu folgen, obwohl sie sich dabei immer mehr verlor. Sie ahnte, dass jene jugendliche Weichheit und die einladenden Schatten in ihrem Mann nicht mehr da waren, dort lagen nun nur noch immer gewagtere Pläne, Geschäftschancen und damit auch die heimtückische Politik. Das war für diesen Menschen das einzige Leben.

„Das könnten große Geschäfte für alle uns Prekmurci sein“, sagte er visionär und mit jener unverwechselbaren Begeisterung, die ihn einst geshmückt hatte.

Vielleicht sah seine Frau, deren Meinung nach er schon längst verloren war, damals in seinen Augen noch ein letztes Mal jene herzliche Glut – wie man hier sagte, dass man eine Seele hat – oder hatte es sich zu sehr gewünscht.

„Mach, mein Ruslan, du verstehst mich als einziger, auch wir beide haben es nicht leicht. Schenk uns ein Gläschen vom kalten Lendava-Wein ein, wenn der Wirt meint, dass er so gut sein soll.“

Billard im Dobray

(Auszug)

Translated by Sebastian Walcher
Contact of the translator: sebastian.walcher@gmx.at

20.

»Va wo de nia olle her kemma“, zischte der Fabrikbesitzer Benko, als er auf die Straße blickte. Er stand hinter dem Seidenvorhang seines großen Büros, von wo aus sich ihm ein schöner Blick auf die Lendavska cesta eröffnete, die vom späten Schnee weiß gefärbt wurde. In seinem verschlafenen und kalten Kopf schlügen noch immer bunte Billardkugeln gegeneinander, die er bis spät in der Nacht im Dobray gestoßen hatte. Er spürte, dass es im Varos bald krachen würde. Er war nämlich einer dieser gut informierten Herren, die weitum Kontakte geknüpft hatten, sowohl nach Belgrad, London, Berlin, Zadar als auch nach Budapest. Einen Teil davon, etwas, das er schon vor dem Krieg erledigt gehabt hatte, konnte er auch die letzten vier Jahre aufrechterhalten. Die großen Geschäfte mit der Fleischerei, die er überaus erfolgreich leitete, hatten ihn nämlich gelehrt, spielt und verkauft man en gros, so darf man sich seine Kunden nicht nach Farbe und Überzeugung aussuchen. So handelte er und schloss Geschäfte mit allen, die dabei vor allem das Geld und nicht den Menschen mit seinen Lappalien und derzeitigen politischen Einstellungen sahen. Würste und Schinken essen alle, sagte er meist zu jenen, die ihm übertriebenen Unternehmergeist vorwarfen, wobei er, wie schon gesagt, nicht darauf achtete, wo und mit wem er Geschäfte mache. Es war nämlich bekannt, dass er der einzige war, der einen Erlaubnisschein für die Ausfuhr seiner Fleischwaren hatte, die vorzüglich waren, wie auch jene bestätigten, die missgünstig waren oder sie sich einfach nicht leisten konnten; also, er hatte von allen eine Lizenz, sowohl von den Deutschen als auch den Engländern und Ungarn, sowie natürlich eine jugoslawische. Manchmal, wenngleich äußerst selten und auch nur dann, wenn er ein Glas hervorragenden Weißweins aus Lendava getrunken hatte, für den er ebenso große Pläne hatte, konnte er mit seinem treuen Aufseher Ruslanov scherzen, alle Generäle würden mit seinen Würsten im Magen sterben. Und der Bestellungen und Lobesworte, die er von allen Fronten und Schlachtfeldern erhielt, waren es tatsächlich nicht wenige, was ihn ganz besonders ehrte. Er bemühte sich auch sehr bei den Amerikanern, von denen er annahm, dass sie von seinem Patent begeistert sein würden, Schinken in der Dose, geeignet für lange Reisen über den Ozean. Er war davon überzeugt, dass seine Zeit in Wahrheit erst kam. Hier würden sich wahrscheinlich noch alle gegenseitig verprügeln, während das moderne Amerika seinen Beitrag zu Wohlstand und Gesundheit zu schätzen wissen würde.

Er beobachtete das Treiben auf der Straße mit diesem komischen, schwer erklärbaren Gefühl im Magen, der noch leer war. Noch nicht einmal Kaffee hatte er getrunken, da der Aufseher Ruslanov aus unverständlichen Gründen verspätet war. Auch war ihm kalt, er hegte den Gedanken, ihn anzubrüllen, wenn er endlich auftauchen würde. Dass nicht eingehiezt war, und auch dieser verdammte Schnee nahm kein Ende, und dass er auf Bedienung warten musste, war gänzlich ungewöhnlich. Zuerst dachte er, Ruslanov wäre sicher irgendwo im Hof und übernahm Schweine und

Pferde für die Schlachtbank, und die Bauern hielten ihn auf, die schon wieder beim Preis erpressten, obwohl er ihnen letztens sogar selbst gesagt hatte, dass man sich jetzt nicht spielen dürfe, denn es kämen Zeiten, in denen man die Zähne zusammenbeißen und durchhalten müsse, wenn man überleben wolle. Viel hatte er ihnen versprochen, doch auch selbst wusste er, dass sich die Fronten langsam auflösten und dass er bald wieder auf dem Weg sein musste, wenn er sich neue Märkte sichern wollte. Er dachte bereits an neue Zeiten, wenn in diesem weiten Raum neue Herrscher und ihre Regierungen auftreten würden, doch er war Optimist, wie immer, da er nur an gesunden Menschenverstand und Geschäftsinteressen glaubte, wie er es gerne ausdrückte.

Es war Montag, der Tag an dem im großen Stil Vieh angenommen wurde, sie bereiteten nämlich gerade eine neue Produktlinie aus Pferdefleisch vor, auch dabei dachte der weithin erfolgreichste Fabrikant an neue Geschäftsmöglichkeiten. Er rechnete mit den mitgenommenen und verletzten Pferden, die die Heere nach dem Krieg nicht mehr benötigen würden, sie loswerden mussten, und er könnte so an billige und hochwertige Rohmasse für seine Würste kommen. So könnte er die erhöhte Nachfrage nach Fleisch überbrücken, wenn die Männer in die Stadt zurückkehrten, er wusste nämlich nur zu genau, dass der Appetit nach den Jahren des Hungerns nur noch größer wurde, es jedoch noch einige Zeit nicht genug Schweine geben würde, da die Bauern die Massentierzucht nicht annehmen wollten, von der er schon von Kollegen aus dem Ausland gehört hatte. Er träumte davon, hier in dieser ebenen und zurückgebliebenen Welt zwischen den Feldern Betriebe für die Großproduktion von Schweinen zu schaffen.

Mit dem Aufseher Ruslanov, der noch immer nicht oben war, fuhr er mit dem Automobil, auf das er sehr stolz war, sonntags einen großen Teil des hiesigen Gebietes ab. Manchmal nahm er auch die Familie mit, seine Frau und seinen Sohn, denen jedoch seine sonderbaren und groß angelegten Geschäftspläne nicht sonderlich am Herzen lagen, für sie war dieses Herumkutschieren zwischen unendlichen Feldern und der später folgende Spaziergang entlang abgelegener Altarme der Mur eine ausgesprochene Qual. Auch der Mittagsgerichte in Land- und Vorortwirtshäusern, wo vor allem seine, Benkos Würste und abgeschmälzte Kartoffeln serviert wurden oder aber scharfe ungarische gefüllte Paprika, ebenso mit seinem Schweinefleisch, hatten sie sich schon überessen. Benko, der geschätzte Herr, Fabrikant und für alle „Chef“, hatte im Kofferraum seines neuen Automobils immer ein Stück frisches Fleisch oder eine Konserven mit hübschem Etikett dabei, mit dem er die Gastwirte bestach und zu übertriebener Freundlichkeit, manchmal auch einem nicht berechneten Mittagsmahl zwang, mit der Versprechung günstigerer und dieser, wie er sich gerne ausdrückte, exklusiven Hauszustellung des Fleisches. Jene, die nicht so geschäftlich und modern überlegten, sahen in allem nur Habgier und einen hinterlistigen Weg zum Reichtum.

„Hianz meine Liabm, sechts dies wia insre Geignd do is, die Mur is vulla Fiisch, schein zam Oboon und kuan gfreits“, erklärte Vater Benko meist beim Mittagessen im Garten eines der vielen Landgasthäuser, von wo sie die Baumkronen in der Ferne betrachteten, wie sie sich im Sommerwind oder unter dem Gewicht zahlreicher Vögel zum Fluss neigten.

„Jo wiasou bleibms oftn nia durt stein und gengan mit Dmuida boon, i darat hoid a gean an Hokn zad Fiisch einischmeisn“, versuchte der Sohn einzuwenden » stott in dera Hitz umanaunt zfon, wo sogor de Erdn napsln mechat.«

Sein Sohn Jožek, wenngleich bereits erwachsen, er war schon einiges über zwanzig, war bereit einmal all diese großen Geschäfte zu übernehmen, doch man sah ihm an, dass er nicht dafür geschaffen war. Freude zeigte er vor allem an gutem Weißwein und modischen Likören und natürlich an Frauchen, wie er sie nannte. Benko wusste, was ihm die Herrschaften mit Freude und dieser Häme berichteten, und auch die Arbeiter, was ihn besonders schmerzte, dass man ihn häufig, wahrscheinlich sogar ständig im Dobray antreffe, wo er sich nach einer Stunde Billard noch gerne mit Lazis Damen vergnügen.

„Sei gschtü, vor da Muida suist ned so reidn, und es keat si a ned, dass mia do boon, deis is fia di aundan, wal dei sista nirgands kinnan“, schnitt Benko seinem Sohn das Wort ab. „Dmuida and i rostn ins am Balaton aus, allua! Rozika, erzöll dem Buam, wias durt is“, suchte er sich seiner Frau einzuschmeicheln.

„Jo, es is schei durt. Owa a bissl duat a ma scha load, du loachstn so in die Gscheft eini ...“

„Los ma deis hiaz, es is Sunnti, und mia hom scha sou vü schens gsegn“, sagte Benko und fügte im selben Atemzug hinzu: „Do kinnatn insre Rous in Rua grosn.“

Der Fabrikant Benko, Fleischgroßhändler, ehemaliger Bürgermeister von Murska Sobota, blickte über die staubige und karge Ebene, als betrachte er das allerschönste Trugbild. Er verspürte diese Hitznebel, die die Erde verbrannten und abends in der langsamsten und leisen Mur versanken. Er kannte die Bilder und Erscheinungen der Seelen, weil er hier aufgewachsen war, doch nun wogte in ihm etwas viel Sachlicheres, etwas, das diese Glut in seinen Augen verwischte. Das wusste seine Frau noch am besten, die schweigend seinen Gedanken zu folgen suchte, doch auch sie verlor sich immer mehr. Sie spürte, dass diese jugendliche Sanftheit und die einladenden Schatten nicht mehr in ihrem Mann waren, in ihm befanden sich nur mehr immer kühnere Pläne, Geschäftsgelegenheiten und damit auch hinterlistige Politik. Das war für diesen Menschen das Einzige im Leben.

„Deis kinnat fia uns olle in Prekmurje a muaz Gscheft sei“, meinte er visionär mit dieser unverwechselbaren Begeisterung, die ihn einst geshmückt hatte.

Vielleicht sah seine Frau, für die er schon längst verloren war, damals zum letzten Mal in seinen Augen diese Herzensglut, hier sagte man, dass man eine Seele habe, oder aber sie wünschte sich das nur zu sehr.

„Geh weida, mei liaba Ruslanov, du bist da uanzige der mi auloust, a fia ins sulls schei sei. Giwuns nau a Glasl koldn Wei aus Lendava, wenn da Wirt muat, er warad so guit.“

Biliárd a Dobray szállóban (részlet)

Translated by György Lukács

Contact of the translator: lukacs.gyorgy@ymail.com

20.

„Honnan az ördögből jöhetnek,” szisszent fel Benko, a gyáros, amikor kinézett a szobája ablakán. Hatalmas irodájában állt a selyemfüggöny mögött, ahonnan remek kilátás nyílt a kései hó borította Lendvai utcára. Álmos és hideg fejében még mindig visszhangzott a színes billiók ütközésének zaja, ami a kései órákig betöltötte a Dobray termeit. Sejtette, hogy a városban hamarosan robbanni fog, egyike volt ugyanis azon kevés jól informált uraknak, akiknek kapcsolataik voltak Belgrádban, Londonban, Berlinben, Zárában és Budapesten is. A háború előtti üzleteit az utóbbi négy évben is sikerült megtartania. A húsüzem nagy ügyletei ugyanis megtanították, hogy ha nagyban játszol, az üzletfeleket nem szabad pártállás vagy meggyőződés szerint válogatni. Így kereskedett és üzletelt mindenivel, aki az üzletben elsősorban a pénzt láttá és nem az embert a maga kicsinyességeivel és politikia nézeteivel. Kolbászt és sonkát mindenki eszik, mondta általában azoknak, akik a szemére vetették túlzott élelmességet, mert, amint mondottuk, nem válogatta meg üzletfeleit. Tudvalevő volt, hogy ő volt az egyetlen, akinek kiviteli engedélye volt a húsáruira, melyek kiváló minőségűek voltak. Ezt nem tagadták azok sem, akik irigye voltak rá vagy nem engedhették meg maguknak, hogy a termékeiből vásároljanak. Megvolt tehát minden engedélye, a németeké, az angoloké és a magyaroké, na meg persze a jugoszlávoké is. Olykor, igaz elég ritkán, olyankor, amikor megivott egy üveggel a jó lendvai fehérborból, mellyel egyébként szintén nagy tervei voltak, olyankor gyakran tréfálkozott bizalmával, Ruszlanovval, hogy minden tábornok az ő kolbászával a gyomrában hal meg. Valóban rengeteg volt a megrendelés, minden frontról és harctérről jöttek a dicsérő szavak, s ez különösen nagy büszkeséggel töltötte el. Sokat fáradozott az amerikai kapcsolatok építésén is, hiszen biztosra vette, hogy a tengeren túl is lelkesedni fognak szabadalmai, különleges sonkakonzervjei iránt, mivel azok kibírták az óceánon át tartó hosszú utat is. Biztosra vette, hogy még csak most jön el igazán az ő ideje. Tudta, hogy Európa népei még sokáig verekszenek majd egymással, a modern Amerika pedig értékelni fogja hozzájárulását a jóléthez és az az emberek egészségéhez.

Az utat figyelve az a bizonyos furcsa, meghatározhatatlan érzés fogta el. Még kávét sem ivott, mert Ruszlanov érthetetlenül sokat késsett. Fázott is, azon járt az esze, hogy üvölteni fog, ha bizalmasa végre felbukkan. Az, hogy be sem volt fűtve, hogy nem áll el az az átkozott hőésés és késik a kiszolgálás, teljességgel szokatlan volt számára. Először arra gondolt, hogy embere valahol az udvaron lehet, biztosan a vágásra átvett marhák és sertések ügyeit intézi, bizonyára feltartják a parasztok, akik megint az áron alkudoznak, pedig a legutóbb maga közölte velük, hogy vége a játéknak, olyan idők jönnek, amikor vissza kell magukat fogni és tűrni, ha túl akarnak élni. Sokat ígéretettnekik, de maga is tudta, hogy a frontok bezárulnak, és hamarosan ismét útra kell kelni, ha új piacokat akar szerezni. Már arra az időre gondolt, amikor a szélesebb térségen új

urak és új kormányok lépnek majd szíre, de optimista volt, mint minden, mert egyedül a józan észben és az üzleti érdekekben hitt, ahogyan azt mindenhangsúlyozta is.

Hétfő volt, nagy tételben érkezett a járási, ugyanis új, lóhúsból készült termékek bevezetését terveztek. A messzi környék messze legsikeresebb gyárosa ebben is új üzleti lehetőséget látott. Számított az agyondolgoztatott és sebesült lovakra, melyekre a hadseregeknek a harc után már nem lesz szükségük, így olcsó és minőségi kolbászalapanyaghoz juthat. Ezzel kielégíthetné a megnövekedett keresletet, jól tudta ugyanis, hogy a városba hazatérő férfiaknak hatalmas étvágya lesz, sertésből pedig egy ideig hiányra készült, mivel a parasztok nem akartak tömegtermelésbe fogni. Arról álmodozott, hogy ezen a lapos és elmaradott vidéken, a szántóföldek között disznótelepeket építetne.

A bizalmasával, Ruszlanovval, aki még mindenkor nem kötött meg, vasárnaponként bejárták a környéket az automobiljával, melyre nagyon büszke volt. Olykor a családtagjait is magával vitte, a feleséget és a fiát, akit azonban nem igen lelkessétek furcsa és nagyívű üzleti tervei, számukra a végtelen termőföldek között autókázás és az isten háta mögötti, mura-menti holtágak melletti séta csak nyújt volt. A vidéki és elővárosi ebédekből is elegük volt, melyeken mindenekelőtt az ó Benko-féle kolbászait szolgálták fel krumplival vagy erős magyar paprikást, melyet ugyancsak az általuk forgalmazott húsból főztek. Benko, a nagyra tartott úr, a gyáros új autója csomagtartójában mindenkor tartott egy-egy szelet friss húst vagy saját konzervet, melyekkel lefizette a kocsmárosokat. Az ingyen ebédért olykor csak egy igéretet kaptak, miszerint mostantól olcsóbb és exkluzív minőségű húst fognak nekik szállítani, egyenesen házhoz. Azok, akik nem ilyen üzletiesen, modern módon gondolkodtak, ebben pusztán haszonlesést és a tisztelességtelenül meggazdagodott ember viselkedésének jeleit látták.

„Na, kedveseim, láthatjátok, hogy milyen ez a mi földünk, a Mura teli van halakkal, és fürdésre is kiváló, ezt mégsem használják ki,” mondta sokszor az idősebb Benko ebéd közben a vidéki fogadó kertjében, ahonnan a távolban magasodó fák tetejét néztek, ahogyan a nyári szélben vagy a madarak súlya alatt a folyó fölé görnyednek.

„Igen, akkor miért nem áll soha meg, fürödhetnének édesanyával, én pedig szívesen bedobnám egy pár csalit,” próbált meg ellenkezni a fiú, „ahelyett, hogy mindenfelé fuvaroz minket ebben a hőségben, amikor a föld is csak pihenne.”

Jožek, a fiú már felnőtt volt, jóval húsz felett, készen állt arra, hogy egyszer minden nagy üzletet átvesz, de látszott, hogy nem erre termelt. Elsősorban a jó fehérbort és a divatos likőröket szerette, meg persze a nőcskéket, ahogyan maga hívta őket. Benko tudott fia kedvenc időtöltéseiről, arról szívesen tájékoztatta őt a sok rosszakaró úr, na meg a dolgozók is. Különösen fajó volt számára, hogy fiát gyakran, talán minden nap a Dobray-ban látták, ahol a billiárdozás után általában a kaszinóban műlatta az időt és olykor szívesen összebújt Laci dámáival is.

„Hallgass, anyád előtt nem fogsz így beszélni. Nem is lenne illendő, ha mi itt fürdőznénk, ez másoknak való, akiknek nincs más választásuk,” oktatta ki a fiát Benko. „Mi az édesanyáddal a Balatonnál pihenünk, a saját házunkban! Rozika, mond meg a fiadnak, hogy milyen ott,” próbált kedveskedni a feleségének.

Hát igen, ott nagyon kellemes. De sajnálom a kicsikémet, úgy hajszolod ezekbe az ügyletekbe...”

„Hagyjuk, hagyjuk most ezt, vasárnap van, annyi szépet láttunk már,” mondta Benko és rögtön hozzátette, „itt szabadon legalhetnének a lovaink.”

Benko, a gyáros, a húsnagykereskedő, Muraszombat egykor polgármestere a poros és pusztasíkság túlvégére vetette tekintetét, mintha a legszebb tájat szemlélné. Érezte a forró ködöt, ami égette a földet, majd estére a lassú és hideg Murába süllyedt. Ismerte ezeket a lidérceket és szellemeket, hiszen itt nőtt fel, most mégis lüktetett benne valami sokkal valóságosabb, valami, ami kitörölte azt a ragyogást a szeméből. Ezt a legjobban a felesége tudta, aki némán próbálta követni a gondolatait, de egyre inkább elveszett. Gyanította, hogy az az ifjonti lágyúság és az a vonzó szellem már nincs meg a férjében, benne már csak egyre merészebb tervek lakoztak, üzleti lehetőségek és háttérpolitika. Ennek az embernek már ez volt az élete.

„Ez lenne ám a nagy üzlet nekünk, muravidékieknek,” mondta látnoki módon, azzal a sajátos lelkesedéssel, mely egykor jellemzte.

A felesége, aki számára ő már régen elveszett, a szemeiben talán utoljára látta azt a ragyogást, amire errefelé azt mondják, hogy az illetőnek van lelke, de az is lehet, hogy csak túlzottan vágyot erre.

„Na, Ruszlanovom, te vagy az egyetlen, aki megért, nekünk sem egyszerű. Tölts egyet abból a hideg lendvai borból, ha már a gazda annyira dícséri.”

Biliardo al Dobray (estratto)

Translated by Sabina Tržan
Contact of the translator: sabinat@libero.it

20.

«Ma da dov'è sbucano questi qua?» sibilò l'industriale Benko guardando la strada. Stava in piedi nel suo grande ufficio, dietro la tenda di seta, da dove si apriva una bella vista sulla via Lendavska, imbiancata dalla neve tardiva. Nella sua testa addormentata e fredda continuavano a risuonare le colorate palle da biliardo che colpiva al Dobray fino a notte fonda. Sentiva che il varoš, la città, era lì lì per scoppiare. Lui era uno di quei rari signori ben informati con i loro canali che si diramavano in lungo e in largo, da Belgrado a Londra a Berlino a Zara, fino a Budapest. Anche in questi ultimi quattro anni era riuscito a mantenere in parte gli affari conclusi prima della guerra. I grandi affari con la macelleria che lui dirigeva con successo, gli avevano insegnato che quando si gioca e vende in grande non si devono scegliere i clienti secondo il colore o il credo. Così commerciava e concludeva accordi con tutti coloro che negli affari vedevano soprattutto i soldi e non l'uomo, con tutte le sue piccolezze o simpatie politiche del momento. Tutti mangiano salsicce e prosciutto, era solito dire a quelli che gli rimproveravano la sua eccessiva intraprendenza per cui, come è stato detto, non badava con chi e dove faceva affari. Era noto che lui era l'unica persona ad avere i permessi per l'esportazione dei suoi prodotti di carne, ottimi, tra l'altro, come affermavano anche quelli che erano invidiosi o che semplicemente non potevano permetterseli, quindi, aveva le licenze da parte di tutti, sia dai tedeschi che dagli inglesi e ungheresi e certamente anche quelle jugoslave. Qualche volta, ma raramente e solo quando aveva bevuto un bicchiere di quell'ottimo bianco di Lendava, con cui pure aveva dei grandi progetti, diceva scherzando al suo fedele revisore Ruslan che tutti i generali morivano con le sue salsicce in pancia. In effetti, gli ordini non erano pochi, e nemmeno i complimenti che riceveva da tutti i fronti e zone di combattimento, cosa che gli faceva grande onore. Faceva non pochi sforzi anche con gli americani, contava di entusiasmarli con una sua invenzione, il prosciutto in scatola, adatto ai lunghi viaggi transoceanici. Era convinto che il suo momento in verità dovesse ancora arrivare. Qui probabilmente per molto tempo ancora ci sarà la guerra di tutti contro tutti mentre la moderna America saprà apprezzare il suo contributo al benessere e alla salute.

Osservava quello che succedeva in strada con quella sensazione strana e indefinita nella pancia ancora vuota. Non aveva preso nemmeno il caffè perché il revisore Ruslan era in un ritardo incompressibile. Aveva anche freddo e pensava che doveva sgridarlo quando finalmente sarebbe apparso. Il fatto che ancora non avessero acceso il fuoco, e quella maledetta neve che non voleva andarsene, e quell'attesa ad essere servito, tutto era completamente fuori dal normale. All'inizio aveva pensato che quell'altro fosse nel cortile a ritirare i maiali e i cavalli da macello e che l'avessero trattenuto i contadini che di nuovo forzavano sul prezzo, anche se l'ultima volta lui stesso gli aveva parlato dicendo che ormai non era più il caso di giocare perché stavano arrivando tempi in cui ci sarebbe stato bisogno di tirare la cinghia e pazientare se volevano sopravvivere.

Lui prometteva tanto ma sapeva anche lui che i fronti stavano per chiudersi e che presto ci sarebbe stato bisogno di ripartire se voleva assicurarsi nuovi mercati. Stava già pensando ai tempi in cui in quel vasto spazio sarebbero arrivati i nuovi padroni e i loro governi, ma era ottimista, come sempre, perché credeva solo nel buon senso e nell'interesse commerciale, come era solito dire.

Era lunedì, giorno in cui ritiravano grandi quantità di animali, stavano preparando una nuova linea di prodotti di carne di cavallo, pure lì il più grande industriale della zona vedeva un'opportunità di affari. Perché stava contando sui cavalli sfiniti e feriti che agli eserciti non sarebbero più serviti e quelli avrebbero dovuto disfarsene, e così lui avrebbe potuto avere a poco prezzo una materia prima di ottima qualità per le salsicce. In quel modo avrebbe colmato il divario tra l'aumento di richiesta di carne una volta tornati gli uomini in varaš, lo sapeva bene che l'appetito dopo anni di fame sarebbe aumentato, i maiali invece per molto tempo ancora non sarebbero stati sufficienti perché i contadini non volevano darsi all'allevamento intensivo di cui aveva sentito parlare dai suoi colleghi all'estero. Sognava di poter installare in quella piana arretrata gli stabilimenti per l'allevamento intensivo dei maiali.

Con il revisore Ruslan, che ancora non era salito, di domenica avevano girato in macchina per gran parte della campagna nei dintorni. A volte portava con sé anche la famiglia, la moglie e il figlio, ma loro non ci tenevano molto ai suoi strani e grandiosi progetti commerciali, per loro due tutto quel girare tra i campi infiniti e poi le camminate su quelle remote acque morte lungo la Mura, erano principalmente uno strazio. E si erano già stufati di quei pranzi nelle trattorie di campagna e di periferia dove servivano soprattutto le salsicce loro, le salsicce Benko, con le patate bollite o i piccanti spezzatini ungheresi, anche quelli fatti con la loro carne di maiale. Il Benko, un signore rispettato, l'industriale e per tutti il padrone, nel portabagagli della sua nuova macchina teneva sempre qualche pezzo di carne fresca o qualche conserva con una bella etichetta con cui comprava e ricattava gli osti per ottenere la loro esagerata gentilezza, a volte anche il pranzo gratis, promettendo una consegna a domicilio a buon prezzo e, come gli piaceva dire, esclusiva. Le persone che non la pensavano in quella maniera imprenditoriale e moderna, vedevano in tutto ciò solo avidità e un modo subdolo per arricchirsi.

«Ecco, cari miei, ma guardate com'è questa nostra terra, la Mura è piena di pesci e anche buona per fare il bagno, e nessuno ne approfitta» era solito dire papà Benko durante il pranzo nel giardino di una delle tante trattorie, da dove osservavano le cime degli alberi in lontananza che nella brezza estiva o sotto il peso di numerosi uccelli si curvavano verso il fiume.

«E allora perché non vi fermate mai lì, con la mamma potreste fare il bagno e anche a me piacerebbe buttare qualche amo nell'acqua» cercava di obbligare il figlio, «invece di portarci qua e là in quest'afa, quando anche la terra vorrebbe riposare».

Il figlio Jožek, ormai grande, andava parecchio oltre la ventina, era pronto a prendere un giorno il posto del padre in tutti questi grandi affari, ma si vedeva che non era il suo. Mostrava interesse soprattutto per il buon vino bianco, per i liquori alla moda e certamente per le donnine, come diceva lui. Benko sapeva quello che con piacere e malizia gli riportavano i signori ma anche gli operai, la cosa che gli faceva particolarmente male, che lo si vedeva spesso, forse addirittura regolarmente, all'albergo Dobray, dove dopo la partita di biliardo al casinò gli piaceva anche sbaciucchiarsi un pochino con le signorine del Laci.

«Zitto, ma che dici, non parlerai così davanti a tua madre, e poi per noi non sta nemmeno bene fare il bagno qui, questo è per la gente che non può andare da un'altra parte» Benko fermò suo figlio. «Io e tua madre andiamo a riposare in riva al Balaton, sul nostro! Rozika, dai, racconta al figliolo com'è lì» cercava di ingraziarsi la moglie.

«È bello, sì. Però mi dispiace anche per il ragazzo, come lo spingi in questi tuoi affari?»

«Lasciamo perdere, lasciamo, è domenica, e abbiamo già visto tante di quelle belle cose» disse Benko e nello stesso fiato aggiunse, «qui i nostri cavalli potrebbero pascolare liberi».

L'industriale Benko, il grossista di carne, l'ex sindaco della città, si mise a fissare lontano oltre la polverosa e desolata pianura, come se vedesse il più bel miraggio. Sentiva quelle nebbie di calore che bruciavano la terra e poi la sera affondavano nella lenta e silenziosa Mura. Conosceva questi miraggi e visioni delle anime perché qui era cresciuto, ma adesso dentro di lui batteva qualcosa di molto più concreto, qualcosa che spegneva quell'ardore negli occhi. Meglio di tutti lo sapeva sua moglie che in silenzio si sforzava di seguire i pensieri di lui, ma si perdeva sempre di più. Aveva il presentimento che quella tenerezza giovanile e quelle ombre seduenti non si trovassero più nel suo uomo, adesso lì dentro c'erano solo progetti sempre più audaci, occasioni affaristiche e di conseguenza anche una politica ipocrita. Quello e solo quello era la vita per quest'uomo.

«Potrebbe essere un grosso affare per tutti noi di Prekmurje» disse visionario e con quell'entusiasmo impareggiabile che una volta lo caratterizzava.

Forse sua moglie, per la quale lui ormai era perduto da tanto tempo, nei suoi occhi allora vide per l'ultima volta quell'ardore del cuore che qui chiamano anima, o forse era solo il grande desiderio di vederlo.

«Vedi, caro mio Ruslanov, solo tu mi capisci, non è facile nemmeno per noi due. Versaci un bicchiere di questo fresco vinello di Lendava, visto che il padrone dice che è tanto buono».

Biliardas „Dobrajuje“ (ištrauka)

Translated by Laima Masytė
Contact of the translator: masytel@yahoo.com

20.

– Iš kur jū tiek imas, – sušnypštė fabriko savininkas Benkas, žiūrėdamas į gatvę. Jis stovėjo už šilkinės užuolaidos savo didelėje raštinėje, pro kurios langą vėrėsi gražus vaizdas į Lendavos gatvę, užklotą velyvo sniego. Užmiegotoje ir sušalusioje Benko galvoje vis dar daužėsi spalvoti biliardo kamuoliukai, kuriuos jis iki vėlios nakties stumdė „Dobrajuje“. Benkas nujautė, kad netrukus mieste ivyks sprogimas. Mat jis buvo vienas tų retų puikiai informuotų ponų, visur turinčių gerų ryšių: Belgrade, Londone, Berlyne, Zadare, Budapešte. Kai ką, ką dar prieš karą buvo sukrovės, jam pavyko išlaikyti per pastaruosius ketverius metus. Iš didelio mėsinės verslo, kuris jam šauniai sekėsi, jis pasimokė, kad kai stambiai loši ir parduodi, šiukštu rinktis klientus pagal spalvą ar įsitikinimus. Tad prekiavo ir sudarinėjo sandérius su visais, kurie verslaudami visų pirma atsižvelgė į pinigus, o ne į žmogų su jo nereikšmingomis smulkmenomis ar momentiniais politiniais įsitikinimais. Dešrą ir kumpią valgo visi, paprastai atsakydavo tiems, kurie jam prikišdavo dėl perdėto verslumo, nes, kaip jau minėta, Benkas nepaisė, su kuo ir kur prekiava. Mat buvo žinoma, kad jis vienintelis turėjo leidimą išvežti savo mėsos gaminius, o jie buvo puikūs, kaip teigė pavyduoliai arba tiesiog negalintys sau leisti jū nusipirkti, taigi Benkas turėjo visas licencijas: vokiškas, angliskas, vengriškas, na ir, žinoma, jugoslaviškas. Kartais, šiaip jau retai ir tik maktelėjęs taurelė gero balto Lendavos vyno, dėl kurio taip pat turėjo grandiozinių planų, savo ištikimam padėjėjui Ruslanovui Benkas juokais pasakydavo, kad visi generolai žūsta su jo dešromis skrandžiuose. Ir iš tiesų, verslininkas sulaukdavo nemažai užsakymų ir pagyrų, pasiekdavusių jį iš visų frontų ir mūšio laukų, kuo jis ypač didžiuodavosi. Dėjo pastangas bendradarbiaudamas ir su amerikiečiais, nes vylési, kad jie susižavės jo išradimu – konservuotu kumpiu, kuris tiko ilgai kelionei per vandenyną. Benkas buvo įsitikinęs, kad jo laikas dar tik ateina. Čia greičiausiai dar ilgai tesis tarpusavio kautynės, o modernioji Amerika tikrai mokės ivertinti jo indėli į žmonijos gerovę ir sveikatinimą.

Benkas stebėjo, kas vyksta gatvėje, apimtas nenusakomo pojūčio skrandyje, kuris, beje, jau buvo tuščias. Dar net rytinė kava neišgerta, nes padėjėjas Ruslanovas neaišku kodėl vėlavo. Benkui buvo šalta, galvoje sukosi mintis, kad Ruslanovą reikės išdėti į šuns dienas, kai šis pagaliau pasirodys. Tai, kad krosnis dar neužkurta, ir tas prakeiktas sniegas vis niekaip nesiliovė snigęs, kad tenka laukti, kol jam bus pataisyta valgyti, buvo labai neįprasta. Iš pradžių Benkas pagalvojo, kad Ruslanovas, matyt, užtruko kieme, nes perima pjausimas kiaules su arkliais ir jį užlaikė valstiečiai, kurie vėl reikalauja aukštesnės kainos, nors paskutinį kartą Benkas pats jiems pasakė, kad dabar žaidimai jau tikrai baigtų, nes ateina laikai, kai reikės kaip reikiant susiveržti diržus ir pakentėti, jei jie norės išgyventi. Daug jiems žadėjo, bet ir pats žinojo, kad frontai uždaromi ir netrukus vėl reikės traukti toliau, jei norės užsigarantuoti naujas rinkas. Benkas jau mąstė apie laikus, kai šioje plačioje erdvėje viešpataus nauji ponai, tačiau

kaip visada jis buvo optimistas, nes kliovési tik sveiku protu ir verslo interesu, kaip mégdavo sakyti.

Buvo pirmadienis, diena, kai superkama daug gyvulių, nes dabar gaminama nauja gaminių iš arklių mésos serija, sékmingasis verslininkas mästé ir apie naujas verslo galimybes. Tiksliau sakant, mästé apie nuvarytus ir sužeistus arklius, kurių pasibaigus mūšiams, armijoms daugiau neberekés ir visi norés jų atsikratyti, šitaip jis galéту gauti pigios ir kokybiškos žaliavos dešroms kimšti. Drauge galétu išlyginti skirtumą tarp padidéjusios mésos paklausos, kai vyrai gríš į miestą, mat Benkas puikiai žinojo, kad po tiekos metų nepriteklių, apetitas išaugus, o kiauliu dar kurį laiką stigs, nes valstiečiai nenorj imtis masiškai auginti kiaules, apie tai jis nugirdo iš kolegų užsienyje. Čia, šio atsilikusio lygumų krašto, laukuose jis svajojo pastatyti dideles kiauliu fermas.

Sekmadieniais automobiliu, kuriuo Benkas nepaprastai didžiavosi, su padéjéju Ruslanovu, kuris vis dar nesirodė, jie apvažiavo daugumą šių vietovių. Kartais Benkas pasiimdavo ir šeimą, žmoną su sūnumi, kurie pernelyg nesigilino į jo keistuoliškus ir grandiozinius verslo užmojus, motinai su sūnumi visi šie pasivéžinimai po nesibaigiančius laukus ir vaikščiojimai po atkampius Muros brúzgynus buvo gyva kančia. Taip pat pietų kaimiškose ir priemiesčių už eigose, kur daugiausia buvo tiekiamos jų, Benko, dešros su užbalintomis bulvémis arba aitrūs vengriški paprikašai, virti taip pat iš jo kiaulienos, jau buvo atsivalgę. Benkas, didžiai gerbiamas ponas, fabriko savininkas ir šeimininkas, savo naujitélaičio automobilio bagažinéje visada laiké kokį gabala šviežios mésos arba konservų déžutę su dailia etikete, kuria papirkinejo ir spaudé už eigų laikytojus elgtis su juo perdétai maloniai, o kartais net pavaišinti nemokamais pietumis už pažadą pigiau ir „eksliuzyviai“, kaip mégdavo sakyti Benkas, tiekti mésą tiesiai į namus. O mästantys ne taip versliai ir moderniai, tokį elgesį suprato kaip gryna gobšumą ir turtų siekį apgaule.

– Ką gi, mano brangieji, matote, kokia ta mūsų žemelė, Muroje knibždėte knibžda žuvų, ji tinkta ir maudynéms, bet niekas to neišnaudoja, – paprastai sakydavo tévas Benkas per pietus kurios nors kaimiškos už eigos sode, iš kur šeima stebédavo tolumoje stūksančių medžių lajas, vasaros véjo arba daugybés paukščių svarinamas prie upës vandens.

– Na taip, kodél gi tuomet niekada ten nesustojate, mudu su motina pasimaudytume, o aš mielai ir meškeré įmerkčiau, – mégino paprieštarauti sūnus, – o dabar jūs mus tik vežiojate per patį karštį, kai net ir žemé trokšta atsipūsti.

Sūnus Jožekas, nors jau suauges, jam jau buvo gerokai virš dvidešimties, buvo ruošiamas kada nors ateityje perimti visą tą didžių verslą, bet buvo aišku, kad tai – ne jam. Susidoméjimą jis rodé visų pirma geru baltu vynu, madingais likeriais ir, žinoma, moterytémis, kaip pats jas vadino. Benkas tai žinojo, juk jam kuo maloniusiai ir piktdžiugiškai apie tai pranešdavo miesto ponai, o ir darbininkai, kas jų dar labiau skaudino, jo sūnų dažnai, gal net nuolatos mato „Dobrajuje“, kur pažaidės biliardą, jis mielai lieka pameilikauti su Lacio damutémis.

– Tylék, nurimk, nešnekék šitaip prie motinos, o ir nepadoru mums būtų čia maudytis, tegu kiti maudosi, kurie neturi geresnés vietas, – nutrauké Benkas sūnauς kalbą. – Mes su motina ilsimés prie Balatono, savam krašte! Rozika, papasakok sūnui, kaip ten viskas, – mégino prisigerinti žmonai.

– Taip, ten gražu. Tik man ir sūnelio gaila, tu taip jų spaudi prie visų tų reikalų...

– Na, gana, gana, juk sekmodienis, mes jau esame matę tiek gražių dalykų, – taré Benkas ir tuojo priduré, – čia galétu ganytis mūsų arkliai.

Fabriko savininkas Benkas, stambus mėsos prekybininkas, buvęs Murska Sobotos meras, išsistebeilijo kažkur tollyn į dulkétą ir pliką lygumą, lyg būtų išvydęs nuostabiausią regėjimą. Jis juto tas kaitros ūkanas, deginančias žemę, o pavakare skęstančias létoje, tylioje Muroje. Pažinojo tuos regėjimus ir šmékla, nes čia užaugo, bet dabar jo sieloje tvinkséjo kažkas nepalyginamai tikresnio ir gesino tas ugneles akýse. Tai geriausiai maté jo žmona, tylomis besistengianti sekti jo mintis, bet ją irgi vis labiau apniko sumišimas. Ji nujauté, kad to jaunatviško gležnumo ir viliokliškų šešélių jos vyro sieloje nebeliko, dabar ją pildé vis drāsesni planai, verslo galimybës, o drauge klastinga politika. Tai buvo vienintelis šio žmogaus gyvenimo interesas.

– Tai galėtų būti didelis visų mūsų prekmuriečių verslas, – prataré jis svajingai ir su tuo būdingu ikvépimu, kuris kitados jam suteiké žavesio.

Galimas daiktas, jo žmona, kuri buvo jau seniai ji praradusi, tą akimirką jo akýse paskutinísyk išvydo tą sielos žarijéle, kaip šiuose kraštuose sakoma, kuri išduoda žmogų turint širdį, o gal ji tik pernelyg stipriai to troško.

– Ech, Ruslanovai, tik tu mane supranti, mums irgi nelengva. Išpilk mums po taurikę šalto Lendavos vyno, jei jau šeimininkas sako, kad jis toks geras.

Salonul de biliard de la hotelul Dobray (fragment)

Translated by Eva Georgeta Catrinescu
Contact of the translator: eva.catrinescu@gmail.com

20.

»De unde-or fi mai apărut și ăştia,« rosti, scrâşnind din dinți, fabricantul Benko, văzând ce se petreceea pe stradă. Stătea în picioare, în spatele perdelei de mătase din spațiosul său birou, de unde i se deschidea o frumoasă vedere panoramică asupra șoselei Lendavska, acoperită de un strat de zăpadă târzie. În căpătâna lui adormită și rebegită de frig încă mai răsunau bilele colorate de biliard, pe care le ciocănise neobosit la Dobray, până noaptea târziu. Avea presentimentul că, în curând, în urbe lucrurile aveau să o ia razna. Trebuie spus că era unul dintre puținii oameni din protipendada orașului, care știa ce se întâmplă, care își făcuse relații mai peste tot, atât la Belgrad, Londra, Berlin, Zadar, cât și la Budapesta. Marile afaceri cu măcelăria, pe care o administra cu foarte mult succes, îl învățăaseră că atunci când joci și vinzi cu toptanul, nu poți să-ți alegi clienții în funcție de culoarea pieleii sau convingerii. Așa că făcea negoț și cădea la îndoială cu toți aceia pe care în afaceri îi interesau mai ales banii, și nicidcum omul, cu meschinăriile sau convingerile sale politice de moment. Toată lumea mănâncă cărnăți și șuncă, obișnuia el să le spună acelora care îi reproșau că-i prea ambițios, fără să-i pese, aşadar, defel cu cine și unde face negoț. Căci toată lumea știa că el era singurul care avea licență de export pentru mezelurile sale, de altfel delicioase, cum susțineau până și cei care îl invidiau, sau care pur și simplu nu și le puteau permite; obținuse, aşadar, licențe de la toți cei îndrăguți, din Germania, Anglia, Ungaria, de la nemți, englezi, unguri și, bineînțeles, de la autoritățile iugoslave. Uneori – ce-i drept destul de rar, și oricum doar după dădea pe gât un păhăruț de vin alb aromat de Lendava, cu care avea, de altfel, planuri mari -, se apuca să facă haz, împreună cu fidelul său supraveghetor Ruslan, zicând că toți generalii mor cu cărnății lui în burtă. Și într-adevăr, primise o sumedenie de comenzi și de laude de pe toate fronturile și câmpurile de luptă, lucru de care era nemaipomenit de mândru. Pe lângă asta, se străduia din răsputeri să le stârnească americanilor entuziasmul pentru patenta sa asupra conservelor de șuncă, atât de folositoare, de altfel, în timpul călătoriilor lungi cu vaporul. Era convins că, în curând, o să vină și vremea lui. Probabil că cei de pe-aici se vor război mai departe între ei, în timp ce moderna Americă va ști să aprecieze cum se cuvine contribuția lui la prosperitate și sănătate.

Urmărea ceea ce se întâmpla pe stradă cu acea senzație ciudată, cu neputință de definit, în stomac, care era, totuși, absolut gol.

Nici măcar cafeaua nu și-o băuse încă, și asta pentru că supraveghetorul Ruslanov întârzia în mod inexplicabil. Ba-i mai era și frig, aşa că se gândeau să-l ia la rost, când avea să-și facă, în sfârșit, apariția. Faptul că nu se făcuse foc, că nu se mai termina cu zăpada asta blestemată, și că aștepta să fie servit, era cu totul neobișnuit. La început a crezut că individul era, mai mult ca sigur, pe undeva prin curte, ocupându-se de descărcarea porcilor și a cailor destinați tăierii, și că fusese reținut de țăranii care iar voiau să impună, cu forța, un preț mai bun, cu toate că data trecută le spusese chiar el că

acum nu mai e de joacă, fiindcă vin vremuri când vor fi nevoiți să strângă din buci și să rabde, dacă vor să supraviețuiască. Le promitea multe și mărunte, deși știa prea bine că fronturile se închideau și că, în curând, va trebui să ia iar din loc, dacă vrea să-și asigure niște piețe noi. Se gândeau de pe acum la clipa când în aceste ținuturi întinse își vor face apariția noii stăpâni și guvernele lor, dar era optimist, ca întotdeauna, fiindcă nu credea decât în pragmatism și în faptul că în afaceri primează interesul, cum îi plăcea să spună.

Era într-o lună, ziua când se aprovizionau din greu cu animale domestice, căci pregăteau o nouă gamă de produse din carne de cal; și în această privință era unul dintre cei mai prosperi fabricanți din împrejurimi, nelăsând să-i scape nici un prilej de a face o afacere bună.

De fapt, se bizuia pe faptul că, după încheierea ostilităților, nemaivând ce face cu caii sleiți de puteri și vătămați, combatanții vor căuta să se descotorosească de ei, și că, în felul acesta, el va izbuti să facă rost de o materie primă ieftină și de calitate, pentru cărneați. Astfel o să compenseze decalajul dintre cerere și ofertă, datorat creșterii cererii de carne, ce avea să apară odată cu întoarcerea bărbaților în urbe, căci el știa prea bine că, după atâtia ani de foamete, apetiturile vor crește simțitor, iar cantitatea de porci va fi în continuare neîndestulătoare, pentru că țărani nu vor să se apuce creșterea în masă a porcilor de îngrășat, de care el auzise de la colegii din străinătate. Visa să înființeze aici, în această lume searbădă și înapoiată, pierdută printre șesuri, niște hale de creștere a porcinelor pe scară mare.

Împreună cu supraveghetorul Ruslan, care nu mai venea odată sus, străbătuse, în fiecare duminică cu mașina, de care era grozav de mândru, o bună parte din aceste ținuturi. Uneori își lua și familia, pe nevastă-sa și pe fiu-său, care însă nu se sinchiseau prea mult de planurile lui de afaceri năstrușnice și ambicioase; pentru ei, toată trambalarea asta cu mașina printre țarinile nesfârșite, urmată de cutreieratul prin răstoacele lăturalnice, uitate de Dumnezeu, ale Murei, era un adevărat chin. Iar de prânzurile luate în birturile provinciale sau periferice, unde se serveau mai ales cărneați lor, adică cei făcuți chiar de Benko, și jumări cu cartofi sau papricașuri ungurești condimentate din belșug, preparate și ele tot din carne de-a lor, se săturaseră până peste cap.

Benko, domnul cel respectabil, fabricantul și marele mahăr priceput la toate, avea întotdeauna în portbagajul mașinii sale celei noi o halcă de carne proaspătă, sau vreo conservă cu etichetă dichisită, cu care-i mituia și-i săntaja pe birtași silindu-i, astfel, să devină peste măsură de îndatoritori, ori să îi ofere, din când în când, vreun un prânz pe daiboj, făgăduindu-le, în schimb, că au să aibă parte de o ofertă exclusivă, cum îi plăcea lui să spună – și anume livrarea cărnii chiar și la domiciliu, la prețuri modice. Însă cei care nu împărtășeau o asemenea concepție modernă despre afaceri, vedeau în asta doar lăcomie și dorința de îmbogățire pe căi lăturalnice.

»No, dragii mei, ian uitați-vă la ținutul acesta al nost, Mura îi doldora de pești și tare faină pentru scăldat, numa nimeni nu trage nici un folos din aiasta,« obișnuia să zică Benko tatăl, atunci când prânzeau în grădina vreunui din puzderia de birturi de provincie, de unde priveau cum vârfurile copacilor din depărtare se pleacă în jos, deasupra râului, sub adierea văritică a vântului, sau sub povara stolurilor de păsări.

»A, da, păi atunci de ce dumneata nu te oprești niciodată pe-acolo, ca s-apucăm și noi, adică eu și maică-mea să ne scăldăm o dată; și-apoi aş vrea să-arunc și eu undița în apă barem odată« încercă fiu-său să protesteze, »în loc să ne tot cari de colo-colo cu mașina pe o arșiță de-ți vine să-ți dai duhul.«

Deși fusese hotărât că băiatul, adică Iosif, avea să preia cândva toate afacerile astea grozave, se vedea că nu-i făcut pentru aşa ceva, cu toate că era deja un om în toată firea, trecut bine de douăzeci de ani. Singurele lucruri după care se dădea în vînt erau un pahar de vin alb bun, lichiorurile la modă și femeiuștile, cum le zicea el. Benko aflase deja, din informațiile pe care i le împărtășiseră, amuzându-se cu o satisfacție răutăcioasă, nu numai cei din protipendada urbei, dar, ceea ce-l rănise și mai tare, până și muncitorii, că fiul lui era văzut adesea, ba poate chiar cu regularitate, la Dobray, unde, după o oră de jucat biliard la cazonou, se apuca să se se mai și giugulească un pic cu damele lui Laci.

»Mucles, ține-ți gura, să nu-ndrăzești să vorbești aşa de față cu maică-ta, și apăi nici nu șade bine să ne bălăcim acilea, aiasta îi pântru ăi de n-au unghe« i-o reteză Benko lui fiu-său. »Eu și mama ne-om repauza pe malul Balatonului, unde ni-i locul! Rozika, spune, puiule, cum îi acolo,« căută el să se pună bine cu nevastă-sa.

»Da, îi tare frumos p-acolo. Doar că mi-e milă de ăsta micu', văz că tătăl pisălogești cu afacerile astea...«

»Hai s-o lăsăm baltă, îi duminiță și-atâta de faine lucruri ne-o fost dat a videa,« grăi Benko, adăugând degrabă, »aciișa caii noștri or putea să pască-n voie.«

Fabricantul Benko, negustorul de carne cu ridicata, fostul primar de Murska Sobota rămase cu privirea ațintită undeva, departe, dincolo de câmpia colbuită, de parcă în fața lui s-ar fi ivit o nălucă neasemuită de frumoasă. Simțea vălurile de pâclă dogoritoare, care pârjoleau pământul, iar seara se scufundau în apele line și tăcute ale Murei. Cunoștea aceste apariții fantomatice, căci crescuse în aceste locuri, însă înfiorarea ce-l cuprinsese acum era pricinuită de ceva mult mai palpabil, ceva care făcuse ca pasiunea din ochii săi să se stingă.

Nevasta lui, care căuta să-i urmărescă, în tăcere, firul gândurilor, știa prea bine acest lucru. Dar până și ea începea să le cam piardă șirul. Avea presimțirea că gingășia aceea tinerească și umbrele acelea ademenitoare pieriseră din sufletul bărbatului ei, și că acum acolo nu se mai găseau decât niște planuri tot mai ambițioase, oportunități de afaceri, care făceau casă bună cu politica cea înșelătoare. Asta era singura preocupare a omului ăstuia.

»Aiasta ar putea lesne să fie o afacere grozavă pentru noi toți, cei din Prekmurje« grăi el, cu un aer de vizionar și cu acea înflăcărare inconfundabilă cu care fusese hăruit cândva.

S-ar putea ca atunci să fi fost ultima oară când nevasta lui, care socotea că-l pierduse demult, a mai zărit în ochii lui acea înflăcărare care arată că ai suflet, cum se spune pe-aici; ori poate că doar își dorise asta din răsputeri.

»No, măi Ruslane, tu ești săngurul care mă-nțalge, c-apăi nici nouă nu ni-i lesne. Mai toarnă-ne un păhăruț de vin rece de Lendava, dacă tot o zâs jupânu' că-i fain tare.«

Bilijar u Dobraju (odlomak)

Translated by Jelena Budimirović
Contact of the translator: jelena.buda@gmail.com

20.

»Otkud sad pa ovi«, prosiktao je tvorničar Benko pogledavšu na ulicu. Stajao je iza svilene zavese u svojoj velikoj kancelariji, odakle se otvarao lep pogled na Lendavsku ulicu, koju je belio sneg. U njegovoј pospanoj i hladnoј glavi još uvek su udarale šarene bilijarske kugle, koje je do kasno u noć udaraо u Dobraju. Slutio je da će u varoši uskoro pući. Bio je, naime, jedan od retkih dobro obaveštenih ljudi koji su imali dobre veze nadaleko, i u Beogradu, i u Londonu, Berlinu, Zadru i Budimpešti. Ponešto od onoga što je uradio još pre rata uspeо je da održi tokom ove poslednje četiri godine. Veliki poslovi sa mesarnicom, koje je vodio nadasve uspešno, naučili su ga da kada igraš i prodaješ na veliko, ne smeš da biraš stranke po boji ili ubedjenjima. Tako je trgovao i sklapao poslove sa svima koji su u tom trgovovanju videli pre svega novac, a ne čoveka sa njegovim manama ili trenutnim političkim ubedjenjima. Kobasice i šunku jedu svi, obično je govorio onima koji su mu zamerali preteranu preduzetnost, pri kojoj se, kako je već rečeno, nije obazirao na to sa kim trguje. Poznato je bilo, naime, da je on bio jedini koji je imao dozvole za izvoz svojih mesnih proizvoda, koji su bili odlični, kako su tvrdili čak i oni koji su bili zavidni ili koji prostо nisu mogli da ih priušte, dakle, imao je licence od svih, i od Nemaca i od Engleza i Mađara, kao i jugoslovenske. Ponekad, mada retko, i to samo onda kada bi popio čašu dobrog lendavskog belog vina, s kojim je takođe imao velike planove, umeo je da se našali sa svojim vernim nadzornikom Ruslanovom da svi generali umiru sa njegovim kobasicama u želucu. I zaista, nije bilo malo narudžbina, kao ni pohvala, koje je dobijao sa svih frontova i bojišta, što je za njega predstavljalo naročitu čast. Nemalo se trudio i kod Amerikanaca, za koje je računao da će se oduševiti njegovim patentom, šunkom u konzervi, jer je bila zgodna za duga putovanja preko okeana. Bio je uveren da njegovo vreme zapravo tek dolazi. Ovde će se verovatno još dugo svi međusobno tući, dok će moderna Amerika umeti da ceni njegov doprinos blagostanju i zdravlju.

Posmatrao je događanje na ulici sa onim čudnim, nedefinisanim osećajem u želucu, koji je inače još uvek bio prazan. Nije još ni kafu popio, jer je nadzornik Ruslanov iz nepoznatog razloga kasnio. I hladno mu je bilo, moraće da mu podvikne kada se napokon bude pojavio. To da još uvek nije bilo založeno, a ni ovom prokletom snegu nije bilo kraja, i da je čekao na poslugu, bilo je sasvim neuobičajeno. Isprva je pomislio da je onaj sigurno negde u dvorištu i da preuzima svinje i konje za klanje, pa su ga zadržali seljaci, koji se opet cenzakaju, iako im je prošlog puta čak i sâm rekao da sada više nema igre, jer dolaze vremena kada će morati da stisnu zadnjice i da se pritrpe ako budu hteli da prežive. Svašta je pričao, iako je i sam znao da se frontovi zatvaraju i da će uskoro morati ponovo na put ako želi da osigura nova tržišta. Mislio je već na vreme kada će na tom širokom prostoru nastupiti novi gospodari i njihove vlade, mada je bio optimista, kao i uvek, jer je verovao jedino u zdrav razum i poslovni interes, kako je voleo da se izrazi.

Bio je ponedeljak, dan kada su uzimali živinu na veliko, a pripremali su i novu kolekciju proizvoda od konjskog mesa – i tu je najuspešniji tvorničar nadaleko razmišljao o novim poslovnim mogućnostima. Računao je, naime, na iscrpljene i povređene konje koji posle rata vojskama više neće trebati i kojih će morati da se otarase, tako bi mogao da dođe do jeftine, a kvalitetne sirovine za kobasicu. Tako će moći da prenosti ponor povećane potražnje za mesom kada se muškarci vrati u varoš, dobro je znao, naime, da će se nakon više godina gladovanja apetiti povećati, a svinja još neko vreme neće više biti dovoljno, jer seljaci neće da se prihvate masovnog tovljenja, o čemu je već čuo od kolega iz inostranstva. Sanjao je o tome da ovde, u ovom ravniciarskom i zaostalom svetu među njivama, pokrene pogone za obradu svinjskog mesa na veliko.

Sa nadzornikom Ruslanovom, koji još nije došao gore, nedeljom bi obilazio veliki deo ovdašnje zemlje, i to autom na koji je bio veoma ponosan. Ponekad bi sa sobom poveo i porodicu, ženu i sina, koji pak nisu previše uzimali k srcu njegove osobenjačke i velikopotezne poslovne planove, za njih je sve to vozikanje među beskonačnim njivama, i potom hodanje kraj zabačenih pomurskih rukavaca, bilo pre svega muka. A i ručkova u provincijskim i prigradskim kafanama, gde su služili pre svega njihove, Benkove kobasicice i mastan krompir ili oštре mađarske paprikaše, isto tako od njegove svinjetine, već su se prejeli. Benko, cenjeni gospodin, tvorničar i za sve gazda, u prtljažniku svog novog automobila uvek je imao neki komad svežeg mesa ili konzervu s ličnom etiketom, kojom je potkupljivao gostioničare i iznuđivao njihovu preteranu ljubaznost, ponekad i besplatan ručak, uz obećanje jeftinije i ekskluzivnije, kako je voleo da se izrazi, dostave mesa čak na kućnu adresu. Ali oni koji nisu razmišljali tako poslovno, moderno, u svemu tome su videli samo grabežljivost i podmukli put do bogatstva.

»Je l' vidite, moji dragi, kaka je ova naša zemlja, Mura ima riba kolko očeš, a i lepa je za kupanje, al to нико не koristi«, obično je govorio otac Benko na ručku u bašti neke od mnogih provincijskih kafana iz kojih su se videli vrhovi drveća u daljinu kako se na letnjem povetarcu ili pod težinom brojnih ptica naginju ka reci.

»Da, a što onda nikad ne stanemo tamo, pa bi se majka i ja kupali, a i ja bi mogo da bacim koju udicu da uvatim neku ribu«, pokušavao je da prigovori sin, »a vi nas samo vozikate po ovoj vrućini, kad i zemlja oče da odmara«.

Sin Jožek, iako već odrastao, već je odavno prevalio dvadesetu, bio je pripreman da će jednog dana preuzeti sve te velike poslove, mada se video da nije za to. Radovao se pre svega dobrom belom vinu i modernim likerima, a naravno i ženskicama, kako ih je nazivao. Benko je znao ono o čemu mu je sa zadovoljstvom i zavišću govorila gospoda, pa čak i radnici, što ga je naročito bolelo – da ga često, možda čak i stalno viđaju u Dobraju, kako se posle igre bilijara u kazinu još malo zabavlja sa Lacijevim damicama.

»Čut bre, ne moš tako pred majkom. A i de mi da se kupamo tu, za druge je to, ko nema kud«, oštro će Benko sinu. »Majka i ja se odmaramo na Blatnom jezeru. Kaži, Rozika, sinu kako je tamo«, pokuša on da se dodvori ženi.

»Da, lepo je tamo. Al i malog mi žao, tako ga guraš u te poslove...«

»Dobro de, pustimo sad to, nedelja je, a i tolko lepog smo već videli«, reče Benko i u istom dahu dodade, »ovde bi naši konji mogli slobodno da pasu«.

Tvorničar Benko, veletrgovac mesom, bivši gradonačelnik Sobote, zagledao se negde tamo u prašnjavu i pustu ravnicu, kao da je gledao najlepši prizor. Osećao je te tople magle koje su žarile zemlju, a uveče se utapale u sporoj i tihoj Muri. Poznavao je ta prviđenja i utvare duša, jer je tu rastao, ali sad je u njemu strujalo nešto mnogo

stvarnije, nešto što je brisalo onaj žar u očima. To je najbolje znala njegova žena, koja se čuteći trudila da prati njegove misli, mada ih je sve češće i ona gubila. Slutila je da one mladalačke mekoće i privlačnih senki u njenom muškarcu više nema, tamo su sada ležali samo sve drskiji planovi, poslovne mogućnosti, a sa njima i podmukla politika. To je za tog čoveka bio jedini život.

»To bi mogo da bude veliki poso za sve nas Prekmurce«, rekao je vizionarski i sa onim nezamenjivim oduševljenjem koje ga je nakada krasilo.

Možda je njegova žena, za koju je on još odavno bio izgubljen, tada u njegovim očima poslednji put videla onaj srčani žar, za koji ovde kažu da znači da imaš dušu, ili je to pak samo previše želeta.

»Daj, Ruslanove moj, ti me jedini razumeš, ni nama nije lako. Nalij nam, deder, čašuladnog lendavskog vina, kad već veli da je tolko dobro.«

Billar en el Dobray

(fragmento)

Translated by María Florencia Ferre
Contact of the translator: mariafferre@gmail.com

20.

“De dónde vendrán...” chifló Benko, hombre de negocios, mirando hacia la calle. Estaba parado tras la cortina de seda en su gran despacho, desde donde tenía una linda vista de la calle Lendavská blanqueada por la nieve tardía. En su cabeza fría y soñolienta aún sonaban las bolas de colores del billar que había golpeado hasta tarde en la noche en el Dobray. Presentía que pronto algo iba a estallar en el varas, la ciudad. Pero era uno de esos pocos señores bien informados que tenía vínculos directos con el exterior, tanto en Belgrado como en Londres, en Berlín, Zadar o Budapest. Durante estos últimos cuatro años, había conseguido mantener algo de lo que había logrado antes de la guerra. Los grandes negocios con el frigorífico que manejaba con gran éxito, le habían enseñado que cuando se juega y se vende a gran escala, no hay que elegir a los clientes por su color o por sus convicciones. Así que comerciaba y hacía buenos negocios con quienquiera que viera en el comercio principalmente el dinero y no a las personas con sus menudencias y sus ocasionales convicciones políticas. Todos comen salchichas y jamón, les decía a menudo a quienes le reprochaban su exagerada inclinación a los negocios, en los que, como se ha dicho, no contemplaba con quién ni dónde comerciaba. Y justamente era sabido que era el único que tenía permiso de exportar sus productos, que eran excelentes, como afirmaban también los que lo envidiaban o que simplemente no podían darse el lujo de probarlos; entonces, tenía licencia de todos, tanto de los alemanes como de los ingleses y los húngaros y por supuesto de los yugoslavos. A veces, aunque pocas y sólo cuando había bebido un vaso de buen vino blanco de Lendava, con el que tenía también grandes proyectos, bromeara con su leal supervisor Ruslanov diciendo que todos los generales morían con sus salchichas en la panza. Y en verdad no eran pocos los pedidos y también los halagos que recibía de todos los frentes y campos de batalla, lo cual lo hacía muy digno de aprecio. Ponía especial empeño con los americanos, porque calculaba que estarían encantados con su patente de jamón en conserva, ya que era apropiada para el largo viaje a través del océano. Estaba convencido de que su tiempo aún estaba por venir. Aquí probablemente todos sigan peleando largo tiempo entre ellos, mientras que la moderna América sabrá apreciar su contribución a la prosperidad y la salud.

Observaba lo que ocurría en la calle con esa rara, indefinible sensación en el estómago, que aún estaba vacío. Ni siquiera había tomado café, porque el supervisor Ruslanov demoraba inexplicablemente. Tenía frío y tenía en mente reprender al inspector cuando finalmente apareciera. Esto de que no hubiera calefacción y que la maldita nieve no terminara de caer, y esperar por el servicio, era de lo más inusual. Al principio pensó que él estaba seguramente en la granja seleccionando cerdos y caballos para el matadero, y que lo habían retenido los granjeros que de nuevo exigían subir el precio, aunque hasta él mismo les había dicho la última vez, que ahora no se podía jugar, que venían tiempos de apretar el cinturón y aguantar, si es que querían sobrevivir. Les había hecho muchas promesas, pero sabía también él que se iban

cerrando los frentes y que pronto debería ponerse en camino de nuevo, si quería asegurarse nuevos mercados. Ya pensaba en el tiempo cuando llegaran a estas anchas tierras nuevos dueños con sus gobiernos, pero era optimista, como siempre, porque creía solamente en la sana inteligencia y en el interés comercial, como solía decir.

Era lunes, el día en que tomaban animales en cantidad, ya que preparaban una nueva serie de productos de carne equina: también con esto el comerciante más próspero en muchos kilómetros a la redonda esperaba una nueva oportunidad de negocios. Es decir, contaba con los exhaustos y enfermos caballos que el ejército ya no necesitaría después de los combates y de los cuales debería deshacerse: así se haría de carne barata y de calidad para sus salchichas. De este modo podría zanjar la brecha del aumento de la demanda por la carne, cuando los hombres volvieran a la ciudad; es decir, sabía muy bien que después de años de privaciones, los apetitos crecerían y que por algún tiempo los cerdos no serían suficientes, pues los granjeros no querían embarcarse en la cría de gran escala, de la que ya tenía noticias por sus colegas en el extranjero. Soñaba con establecer aquí, en este mundo atrasado de la llanura, entre los sembradíos, factorías para la explotación porcina de gran escala.

Con el supervisor Ruslanov, que aún no subía, recorrían en un auto del que estaba muy orgulloso, gran parte de estas tierras los domingos. A veces llevaba consigo a la familia, su mujer y su hijo, que sin embargo no tomaban muy en serio sus extraños y grandilocuentes planes de negocios; para ellos, estos paseos en auto por entre los interminables sembradíos y luego las caminatas por los remotos y aletargados parajes junto al río Mura eran una tortura. También estaban hartos de los almuerzos en las tabernas de las afueras o de las ciudades, donde se servían en general sus salchichas, las de Benko, y papas con manteca o el fuerte gúlash húngaro, también hecho de sus carnes de cerdo. Benko, hombre respetado, comerciante y para todos el señor de la casa, siempre tenía en el baúl de su nuevo automóvil algún trozo de carne fresca o una lata con etiqueta elegante, con que sobornar y sonsacarle al tabernero una amabilidad exagerada, a veces hasta el almuerzo gratis, con la promesa de un envío más económico y exclusivo de carne, como le gustaba decir, a sus domicilios. Los que no tenían una mente moderna y orientada a los negocios, pensaban en él como en un ser rapaz que accedía a la riqueza por caminos ignominiosos.

“Ay, queridos míos, miren cómo es nuestra tierra; el Mura está lleno de peces, pero también es bueno para bañarse y sin embargo nadie lo aprovecha,” solía decir papá Benko durante el almuerzo en el jardín de alguna de las muchas tabernas de las afueras, desde las que veían las copas de los árboles a lo lejos, que se inclinaban hacia el río con el viento de verano o bajo el peso de los muchos pájaros que se posaban en ellas.

“Sí... entonces por qué nunca se detiene ahí, donde usted podría bañarse con mamá, y también yo podría echar un anzuelo a los peces,” intentaba protestar el hijo, “en vez de varearnos sólo en auto por este sopor, a veces también la tierra quiere descansar.”

Su hijo Jože, aunque ya era adulto, tenía ya más de veinte y estaba formado para hacerse cargo a su debido tiempo de todos estos grandes negocios, pero se notaba que no tenía ninguna gana. Se mostraba alegre sobre todo frente a un buen vino blanco y a los licores de moda, y por supuesto frente a las mujercitas, como las llamaba. Benko sabía lo que le informaban los señores con alegría licenciosa, y también los trabajadores, lo cual le dolía especialmente: que con frecuencia, tal vez regularmente, lo veían en el Dobray, después del billar en el casino manoseando a las señoritas de Laici.

"Callate, estate en silencio, delante de la madre no vas a hablar así, y no corresponde que nosotros nos bañemos aquí, esto es para otros, los que no tienen dónde ir," lo interrumpió Benko. "Tu madre y yo descansamos en el Balaton, a nuestro modo. Rozika, contale al hijo cómo es allá," intentó seducir a su mujer.

"Sí, es lindo allá. Pero me da pena m'hijito, porque lo empujas a los negocios..."

"Pero tengamos la fiesta en paz, es domingo, y hemos visto tantas cosas lindas," dijo Benko, y agregó con el mismo aliento, "acá podrían pacer libremente nuestros caballos."

El comerciante Benko, empresario de la carne, otrora intendente de Sobota, echó una ojeada a través de la llanura polvorienta y gris como si mirara la más bella aparición. Sentía esos vapores calurosos que abrasaban la tierra y luego, por la noche, se hundían en el lento y silencioso Mura. Conocía esas apariciones y fantasmas, porque había crecido aquí, y sin embargo ahora lo había golpeado algo mucho más real, algo que borraba ese destello en la mirada. Lo sabía aún mejor su mujer, que intentaba seguir en silencio sus maquinaciones, pero cada vez se perdía más. Intuía que aquellas ternuras juveniles y atractivos sesgos de su marido ya no volverían, ahora había en su lugar tan sólo proyectos cada vez más audaces, oportunidades de negocios y con ellos también política sucia. Esta era la única vida posible para este hombre.

"Este podría ser un gran negocio para todos nosotros los prekmurianos," dijo el visionario con aquel inconfundible entusiasmo que lo había embellecido alguna vez.

Tal vez fue su mujer, para quien estaba perdido hacía mucho tiempo, quien vio por última vez aquel día ese destello de vida en sus ojos que aquí nombran como alma, o tal vez eso es sólo lo que tanto deseaba ver.

"Vamos, Ruslanov mío, sólo vos me entendés, para nosotros tampoco resulta fácil. Llenanos un vasito de vino de Lendava fresco, a ver si es tan bueno como dice el señor."

List of Translators

STÉPHANE BALDECK (France)

Stéphane Baldeck studied Philosophy, Literature and History in Paris before passing an exam to teach Philosophy in secondary schools in France. Of Slovenian origin, he started translating Slovenian literature into French in 2011, initially focusing his work on the classic Slovenian author Ivan Cankar. He translated many of Cankar's short stories, as well as his famous drama *Hlapci (Les valets)* and short novel *Hlapec Jernej in njegova pravica (Le valet Jernej et son droit)*. He is also interested in children's literature and has already translated such classic Slovenian children's books as *Zvezdica Zaspanka (Dormette la petite étoile)* by Fran Milčinski-Ježek, *Kako so si Butalci omislili pamet (Comment les Nigaudains ont acquis du bon sens)*, *Laž in njen ženin (Mensongette et Fabulard)* by Fran Milčinski and *Škrat Kuzma dobi nagrado (Le lutin Tignon et sa récompense)* by Svetlana Makarović. He is currently translating Dušan Šarotar's novel *Biljard v Dobrayu (Billard à Dobray)*.

Contact: stephane_baldeck73@yahoo.com

BOŽIDAR BREZINŠČAK BAGOLA (Croatia)

Božidar Brezinščak Bagola was born in 1947 in Vrbišnica, in the district of Hum na Sutli, Republic of Croatia. He is a professor, poet, writer of prose fiction, an essayist and a translator. He attended high school in Zagreb, and the Faculties of Theology in Ljubljana, Zagreb, and Munich, as well as the Faculties of Philosophy in Munich and Belgrade. He has translated many significant texts from Slovenian and German. His literary work is in many ways determined by his bilingualism, or even trilingualism. He has capitalized on the communication gap between Slovenian and Croatian, using it as a poetic source for obsessive pursuit of self-consciousness. Bagola analyzes subjective gnoseology with its ultimate consequence being a perpetual, closed process of searching for one's own personality and existential nausea as a result of that process. Bagola has managed to build an entirely new autonomous poetics in the field of contemporary Croatian literature.

Contact: bozidar.brezinscak.bagola@kr.t-com.hr

JELENA BUDIMIROVIĆ (Serbia)

Jelena Budimirović graduated in Serbian language and literature from the Philological Faculty at the University of Belgrade, and is currently enrolled in an MA programme at the Slovenian Academy of Sciences and Arts. Her thesis is about political language in Serbian and Slovenian newspapers during socialism. She works in the translation sector at the Serbian Government's European Integration Office. Budimirović has many years of experience in translating from Slovenian and English into Serbian. She translates literature (*Nekropolja* by Boris Pahor), works from the humanities (*Zgodovina historične misli* by Dr. Oto Luthar, *Enciklopedija SOVA*, *Sodobna vegetarijanska kuhinja* by Nicola Graimes) and from economics and other sciences (*Ekonomija in kultura* by Dr. Milan Zver, *Inovacijski management* by Dr. Peter Stanovnik, *Poslovni moral* by Dr. Šime Ivanjko, etc.). She also works as a lecturer in Petnica Science Center and as a linguist-journalist on Radio Belgrade 2.

Contact: jelena.buda@gmail.com

AHMED BURIĆ (Bosnia and Herzegovina)

Well known as a poet and journalist, Ahmed Burić is also a translator from Slovenian: he has published the books *Oprosti, poezijo* with selected poems by Esad Babačić, *Namesto koga roža cveti* with selected poems of Vlado Kreslin, the novel *Čefuri, napolje* by Goran Vojnović, and the drama *Goli pijanist* by Matjaž Zupančič. He is currently working on Tadej Golob's novel *Svinjske nogice*. He collaborated with the Slovenian Book Agency and Traduki, promoting Slovenian literature in Bosnian-, Croatian- and Serbian-speaking countries. He is a columnist for www.radiosarajevo.ba, and he writes for several publications across South Eastern Europe. He lives and works in Sarajevo.

Contact: ahmedburic@gmail.com

EVA GEORGETA CATRINESCU (Romania)

Eva Georgeta Catrinescu was born in Bucharest. She studied Yugoslavistics and French philology at the Faculty of Foreign Languages and Literatures at the University of Bucharest. She is a teacher of Croatian, Serbian, and French language and literature. She works as a proof-reader and simultaneous and consecutive interpreter. She translates scientific, technical, legal, and literary texts, and used to be employed by the Mladinska knjiga Publishing House as its head editor in Bucharest. She also writes theatre and movie essays. Among other things, she has also translated works by Slovenian authors such as Boris Pahor, Katja Pegan, Milan Dekleva, Katarina Marinčič, Suzana Tratnik, Berta Bojetu, Dušan Šarotar, Marko Sosič, Peter Svetina, Ela Peroci, Desa Muck, Maja Novak, and Anja Štefan, as well as subtitles for Slovenian movies.

Contact: eva.catrinescu@gmail.com

MARÍA FLORENCIA FERRE (Argentina)

Born in 1965 in La Plata, María Florencia Ferre is a trained educator and primary school teacher. She studied Linguistics and Literature at the National University of La Plata in Buenos Aires. For quite a few years, she has been engaged in editorial work and translating sociological, humanistic, and literary texts. As a poet, she has published *El río* (1997) and Poems 2000-2010 (to be published). She translates from English, French, and Slovenian. She has translated works of various Slovenian authors into Spanish, among them Aleš Šteger, Dane Zajc, Edvard Kocbek, Alojz Ihan, Suzana Tratnik, Mojca Kumerdej, Miha Mazzini, and Dušan Jovanović.

Contact: mariafferre@yahoo.com

KARI KLEMELÄ (Finland)

Kari Klemelä, born in 1955, is a translator into Finnish, publisher and photographer. He has translated around 60 books from Russian and South Slavic languages. Since 1997 he has translated 25 books of prose and poetry from writers such as Danilo Kiš, David Albahari, Duvbravka Ugrešić, Predrag Matvejević, Miljenko Jergović, Goce Smilevski and others, many of them for his own publishing house Mansarda, which he founded in 2006. His translations from Slovenian include 12 books by Aleš Debeljak, Evald Flisar, Boris Pahor, Maja Novak, Žarko Petan, Tomaž Šalamun, Sergej Verč, an anthology of modern Slovenian poetry and translations for literary journals etc. In 1999 Klemelä founded the Finnish-Slovenian Friendship Association. In Finland he was awarded the Hollo Prize for translated non-fiction (2004) and in Slovenia the Pretnar Prize (2008). He has received also several other awards.

Contact: kari.klemela@kolumbus.fi

ARIANA KLIER (Croatia)

Klier currently teaches basic grammar of the Slovenian language (morphology and morphosyntax) at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. She collaborated in the project Slovenian- and Croatian-Slovenian dictionary. With her colleagues she translated Feri Lainšček's book of fairy tales *Mislice* (2007). She is involved in other kinds of translations as well – she has translated some theoretical and scholarly articles about Slovenian literature, Slovenian recipes in the book called *Nostalgična kuharica* (2011), and other texts.

Contact: arianaklier@gmail.com

DANIELA KOČMUT (Austria)

Born 1980 in Maribor. She went to primary school in Maribor and Šmohor/Hermagor in Austrian Carinthia, where she also graduated from secondary school. She studied Translatology and Interpreting in Graz and Dublin. She is a translator and proof-reader for German and Slovenian, and also teaches Slovenian evening classes for adults at the University of Graz. She stages literary evenings with Slovenian and Austrian authors and writes poetry. She has translated works by Slovenian authors such as Drago Jančar, Maruša Krese, Milan Dekleva, Stanka Hrastelj and Katarina Marinčič.

Contact: daniela_kocmut@hotmail.com

ALEŠ KOZÁR (Czech Republic)

Aleš Kozár teaches Slovenian language and literature at the University of Pardubice. He has translated several novels from Slovenian language, e.g. Lojze Kovačič's *Zgodbe s panjskimi končnicami* (*Příběhy z malovaných úlů*) and *Kristalní čas* (*Křišťálová doba*), Polona Glavan's *Noč v Evropi* (*Noc v Evropě*), Goran Vojnović's *Čefurji raus* (*Proč na tebe každej sere*), Feri Lainšček's *Namesto koga roža cveti* (*Halgato*) and *Nedotakljivi* (*Nedotknutelní*), Vladimir Bartol's *Alamut*, and many more texts for literary journals. He was also a co-editor and co-translator of anthology of contemporary Slovenian poetry *Krajiny za slovy*. He also writes scholarly articles about Slovenian literature.

Contact: ales.kozar@upce.cz

GYÖRGY LUKÁCS (Hungary)

György Lukács was born in 1984 in Budapest. His mother is of Raba Slovenian descent. He finished the first primary school grade in Ljubljana 1991, where his family lived for four years because his father taught Hungarian as a foreign language at the Faculty of Arts. In 2008, he graduated from the Eötvös Loránd University in Budapest, where he is currently finishing a doctoral course at the Eastern European History of the 19th and 20th Century Department. He is concerned particularly with the history of the communist Yugoslavia and especially Slovenia. He has written several articles and papers on the history of the Slovenians. In addition to his studies, he has been engaged in translating for the past ten years.

Contact: lukacs.gyorgy@ymail.com

LAIMA MASYTÈ (Lithuania)

Born in 1975 in Belozerskoye, Ukraine, Laima Masytè studied Bulgarian and Slovenian at Vilnius University (1994-2000), where she also worked as a teaching assistant at the Department for Slavic Languages. Since 1998 she has been publishing translations from Bulgarian, Slovenian, Croatian, Serbian, and Macedonian in various Lithuanian periodicals, poetry almanacs, and books. She became a member of the Literary Translators' Society of Lithuania in October 2010. In 2009, she edited and translated an anthology of contemporary Slovenian short fiction.

Contact: masytel@yahoo.com

ELIŠKA PAPCUNOVÁ (Czech Republic)

Papcunová graduated in Slovenian Language and History at the Masaryk University in Brno. She translates mostly scholarly texts on history or literature, e.g. for *Slavica Litteraria*, the Tolmin museum (Slovenia) and others, and her main focus within belles-lettres is children literature. Papcunová is a member of the Porta Balkanica association.

Contact: elispapcunova@gmail.com

SABINA TRŽAN (Italy)

Sabina Tržan was born in Slovenia but has lived in Italy since 1984. She studied French literature at the Università di Firenze. Until 2012 she worked at the publishing house Barbès Editore as the editor of *Nikita-Series*, the edition of eastern European literature. Now a free-lance translator, her published translations include the novels: *Smrt slovenske primadone* (*Morte di una primadonna slovena*, 2007) written by Brina Svit, which she translated together with Simonetta Calaon, *Nedotakljivi* (*La storia di Lutvija e del chiodo arroventato*, 2009) by Feri Lainšček, and *Telesni čuvaj* (*Mi chiamavano il cane*, 2011) by Miha Mazzini. For the Italian publisher Atmosphere Libri she is currently translating the short stories *Saj razumeš?* and the novel *Spremeni me*, both written by Andrej Blatnik and planned to be published in 2014.

Contact: sabinat@libero.it

SEBASTIAN WALCHER (Austria)

Born in 1981 in Graz, Sebastian Walcher studied Slavic Studies at the Karl-Franzens-Universität in Graz. He has translated literary and technical texts from the areas of culture, pharmacy, linguistics, civil engineering, and others. He also works as an interpreter from German and Slovenian. He has translated works by such authors as Andrej Blatnik, Matej Bogataj, Nino Flisar, Lidija Gačnik Gombač, Stanka Hrastelj, Marko Samec, and Andrej E. Skubic.

Contact: sebastian.walcher@gmx.at

Co-financing for Publishing Slovenian Authors in Foreign Languages

Slovenian Book Agency (JAK)

Founded in 2009, the Slovenian Book Agency (JAK) is a government institution that deals with all actors in the book publishing chain, from authors to publishers and readers.

Subsidies to translator for the translation of Slovenian authors

The main form of international promotion is the co-financing of translations from Slovenian into other languages. JAK annually publishes a call for applications for co-financing translations of Slovenian authors' books into other languages, including adult fiction, children's and young adult fiction, and essayistic and critical works on culture and the humanities, theatrical plays and comics. Applicants can be publishing houses, theatres, and individual translators. In each case, a contract is concluded with the translator, and therefore all funding goes directly to him or her. The subsidy covers up to 100 % of the translation costs. Grants cannot be awarded retroactively.

Mobility grants for Slovenian authors

The call for applications is published once a year. The applicant can be a Slovenian author who has been invited to a literary event abroad. The application must be enclosed with the invitation and the program of the event. The subsidy covers up to 100 % of eligible travel expenses.

Contact

Javna agencija za knjigo Republike Slovenije / Slovenian Book Agency

Tržaška cesta 2, 1000 Ljubljana, Slovenia

Phone: +386 1 369 58 20

Fax: +386 1 369 58 30

Email: gp.jakrs@jakrs.si

Webpage: <http://jakrs.si/eng>

Trubar Foundation

The Trubar Foundation is a joint venture of the Slovene Writers' Association, Slovenian PEN and the Center for Slovenian Literature. The aim of the Trubar Foundation is to subsidize publications of Slovenian literature in translation.

Subsidies to publishers for the printing costs of books translated from Slovenian

Foreign publishers can apply for subsidies to publish unpublished translations of Slovenian authors in their native languages. The Trubar Foundation contributes up to 50 % of printing costs. It does not subsidize translation. Priority is given to the works of living authors who are already established in Slovenia. However, the Board will take all applications for works of fiction, poetry, drama, or literary essays into account, as long as they are originally written in Slovenian. The Board consists of seven equal members, including the Presidents of Slovene Writers' Association and Slovenian PEN. They convene at least twice a year, usually in March and October. Therefore, applications received by the end of February and the end of September will be considered.

Contact

Društvo slovenskih pisateljev / Slovene Writers' Association

Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana, Slovenia

Phone: +386 1 251 41 44

Fax: +386 1 421 64 30

Email: dsp@drustvo-dsp.si

Webpage: <http://www.drustvopisateljev.si>

DUŠAN ŠAROTAR

Billiards at the Hotel Dobray

Novel

SAMPLE TRANSLATIONS

Bosnian

Finnish

Hungarian

Romanian

Croatian

French

Italian

Serbian

Czech

German

Lithuanian

Spanish

